

Novi poskus rešitve šolskega vprašanja izzivalno bije pravici v obraz!

Kakor je razvidno iz časopisnih obvestil, sta se koalicijski stranki zedinili glede ureditve koroškega šolskega vprašanja.

Po informacijah iz zanesljivih virov gre tudi novi sporazumni zakonski osnutek topo in brezobzirno preko vseh stvarnih predlogov Zveze slovenskih organizacij na Koroškem in Narodnega sveta koroških Slovencev kot predstavniških organizacij slovenske narodnostne skupine in hoče v bistvu uzakonitev znanega Drimmlovega osnutka s tako imenovano pravico staršev, si je še slabši od prvotnega v toliko, v kolikor ima za osnovo nasilne rezultate nezakonitega odloka z dne 22. 9. 1958 in predvideva poleg tega že poznejše ugotavljanje manjšine.

Novi poskus rešitve pomeni kljub temu, da se tudi že proti nje mu zaletavajo s telegrami na Dunaj Kärntner Heimatdienst, Abwehrkämpferbund, Bund der Windischen itd., popolno kapitulacijo celotnega parlamenta kot predstavništva avstrijskega ljudstva pred peščico šovinističnih in nacističnih hujškačev na Koroškem ter najokrutnejši udarec mirnemu sožitju in demokratičnemu razvoju na Koroškem. S takim načinom reševanja se naša država podaja na

sila nevarno pot tlačenja nenemškega naroda prav v času, ko se sama bori za pravice lastne manjšine proti istim metodam Italije in si sama odvzema vsako moralno pravico za intervencijo v korist svojega južnotirolskega ljudstva.

Koroški Slovenci takega nedemokratičnega zakona, ki je bil sklenjen brez vsakega posvetovanja z nami kot neposredno prizadejimi, nikdar ne moremo priznati in se bomo proti takemu krivičnemu diktatu večine borili z vsemi sredstvi. Da se lahko tudi veljavne zakone krši nezakonitost, so nam dokazali številni protišolski štrajki in protizakoniti odlok z dne 22. 9. 1958 sam. Kakor Južni Tirolci se bomo morali v obrambo proti takemu nedemokratičnemu reševanju določil državne pogodbe poslužili vseh legalnih možnosti vključno pritožbe na države-podpisnice državne pogodbe in na države, ki so k državni pogodbi pristopile kakor tudi na vse pristojne mednarodne ustanove. Čeprav se to ne sklada z našimi načeli narodnostne politike, nas k temu silijo ti ukrepi najvišjega predstavništva države same, ki izzivalno bijejo pravici v obraz!

javi slišali, da „ravna Avstrija s svojimi manjšinami tako, da je kakor v Švici z ustreznimi ukrepi zagotovljen narodni značaj vseh prebivalcev“, smo zaprosili za sprejem pri zveznem kanclerju, pri vicekanclerju in pri zunanjem ministrstvu kot osrednjem uradu za izvedbo člena 7.

Volili bomo 10. maja

Ugibanj o času volitev v novi parlament je konec, odkar sta se obe vladni stranki v ponedeljek sporazumeli, da predlagata razpust sedanje zakonodajne skupščine, hkrati pa kot dan volitev predvideli 10. maj 1959.

Razpis novih volitev že za mesec maj pomeni v gotovi meri presenečenje, ker sta bili vladni stranki doslej mnenja, da bi te volitve izvedli šele oktobra. Zdaj pa je zlasti v ÖVP prevladalo stališče, da sodelovanje s socialisti ni več možno, čeprav so se najvišji predstavniki iste stranke hkrati spet izrekli za staro koalicio in so le posamezniki grozili s tem, da bi bilo po volitvah možno tesnejše sodelovanje med ÖVP in FPÖ. Zato v političnih krogih poudarjajo, da ÖVP-jevski argumenti niso dovolj utemeljeni, marveč gre omenjeni stranki le za poceni volilna gesla.

Vse obljube na tem prvem sprejemu in ob priložnosti poznejših pristopov do odločujočih činiteljev so bile slepomišljenje, ki je postalo posebno usodno z odlokom z dne 22. 9. 1958, ki predstavlja popolno kapitulacijo vlade pred šovinističnimi hujškači. Pravim vlade kajti odlok je — to je dokazano — bil izdan v sporazumu in po navodilu dunajske vlade, ki očitno za izvedbo člena 7 nima resne volje in jo zavlačuje. (Nadaljevanje na 8. strani)

Pravica je le ena in mora veljati za vse!

Iz referata predsednika dr. Francija Zwitterja

Ko smo 14 dni potem, ko je stopila v veljavo državna pogodba, pozvali vso slovensko javnost na Koroškem, da zavzame stališče k določilom člena 7 državne pogodbe o odnosu da da svoje pripombe k našemu osnutku, smo to storili iz več razlogov.

Predvsem smo smatrali za potrebno, da naj bodo zgodovinske zahteve resnično izraz vsega našega ljudstva ne glede na strankarsko-politično in svetovnonazorno nastojanje.

Nadalje smo hoteli tudi nemški javnosti dati priložnost, da s svoje strani pozitivno pomaga pri reševanju vprašanja, za katerega na žalost še vedno mnogi nimajo potrebnega razumevanja. Končno pa smo hoteli s svojim osnutkom in pozneje s Spomenico koroških Slovencev, z vlogo z dne 20. 1. 1958 in s šolsko spomenico pomagati pristojnim činiteljem, da ne bo več izgovora, češ slovenska manjšina naj končno enkrat sama pove, kaj hoče. Pri tem smo se globoko zavedali odgovornosti, ki jo imamo kot predstavništvo slovenskih organizacij, ki so se uveljavile v desetletja dolgem udejstvovanju za narodnostne pravice ali pa se prekalile v borbi proti fašizmu, pred vsem slovenskim narodom, katerega del smo koroški Slovenci po krvi, jeziku in kulturi, pa tudi pred državo, s katere narodom smo povezani po stoletni skupni zgodovini in skupni usodi. Naj bo v tej zvezi nedvoumno poudarjeno, da smo prav iz čuta te svoje dvojne odgovornosti postavili svoje zahteve in z njimi na ta način jasno izrazili, da vidimo možnost rešitve koroškega vprašanja v poštenu in dokončni poravnavi vseh napetosti v okviru avstrijske države in da smo — ob vsestranskem upoštevanju legitimnih narodnostnih pravic — pripravljeni, s svojimi avstrijskimi sodržavljani v duhu resnične lojalnosti in mednarodne solidarnosti sodelovati ne le v korist ožje domovine, marveč v korist celotne države.

Tem bolj se zato čudimo, da je skoraj vsa nemška javnost vse manifestacije tega našega poštenega hotenja enostavno prestala, v kolikor je nepoboljšljivi šovinisti niso sploh zlonamerno zavili. To dejstvo pa ne spreminja ničesar na našem poštenem hotenju in so navedene spomenice in vloge, podpisane od ZSO in NskS, po eni strani dokumenti enotnega nacionalnega programa vseh koroških Slovencev, po drugi strani pa dokument nove koncepcije narodnostne politike, ki v drugonarodnostni skupini ne vidi elementa, ki razdvaja, marveč element, ki združuje sosedne narode!

Po številnih dokazih naše dobre volje za kompromisno rešitev — to poudarjamo — pe moramo ugotoviti, da v teku štirih let na strani večinskega državnega naroda na žalost nismo zapazili potrebne miselnosti.

Koroški Slovenci smo verovali in zaupali izjavi zveznega kanclerja ob priliki ratifikacije državne pogodbe in pričakovali, da se bo duh, ki je bil pri vladi tedaj živ, pokazal tudi pozneje v izvajanju državne pogodbe. Toda od tistega zgodovinskega trenutka, ko je avstrijski parlament soglasno sprejel dokument obnove popolne svobode in suverenosti, so prešla že štiri leta in danes smo prisiljeni, da izjavimo, da so bila vsa ta leta za nas leta velikega razočaranja.

Nato je navedel konkretne primere hujškaške gonje zlasti po odhodu zasedbenih sil in nadaljeval:

Ob takim razvoju in takim stanju se naj nihče ne čudi, če trdimo, da je obstoj koroških Slovencev danes bolj ogrožen kot pred veljavnostjo državne pogodbe z njenimi določili v zaščito manjšine!

Po odhodu zasedbenih sil pa se je pokazalo tudi še nekaj drugega: po vsem terenu organizirana gonja proti dvojezični ureditvi osnovnih šol. Drži, da je ta gonja bila tudi že prej, toda sedaj se je od te ureditve distancirala tudi vlada in iz prej na mednarodnih konferencah toliko poudarjene „vzorne in širokogrudne šolske ureditve“ Avstrije oziroma Koroške je postala „nasilna ureditev zasedbene oblasti“!

Naše stališče pa je slej ko prej: Dvojezična šolska uredba je edini primer neke dobre volje druge republike, da upošteva svojstvene narodnostne razmere na Koroškem. Prav zaradi tega in pa zaradi njene človečanske zamisli, da s skupno vzgojo, s priučitvijo obeh jezikov in s prikazom obeh kultur prepreči narodno mržnjo in vzgaja k ljubezni do lastnega in k spošto-

vanju do tujega naroda, smo predlagali ohranitev te ureditve, ki so jo poprej tudi sami proglasili kot vzorno in edino možno.

V tej zvezi nočemo ponavljati našega že neštetokrat povedanega stališča do rešitve potom tako imenovane pravice staršev. Pač pa je potrebno poudariti, da po naših zgodovinskih izkušnjah nobeno kakršno koli glasovanje in nobena kakršna koli izjava nikdar ne more biti podlaga za ugotavljanje narodnostnega stanja ali za reševanje nacionalnega vprašanja na Koroškem, kakor je to baje ponovno predvideno v novem načrtu za reševanje našega šolstva in člena 7 državne pogodbe. Koroškega vprašanja pa tudi s pomočjo vindišarske teorije ni mogoče reševati, ker ima edini namen, da se slovenstvo na Koroškem atomizira, razkroji in razpade.

Ko smo koroški Slovenci tudi v vladni iz-

Predsednik Ljudske skupščine LRS Miha Marinko:

Manjšinsko vprašanje je treba rešiti v sodelovanju z manjšino

Predsednik Ljudske skupščine LR Slovenije Miha Marinko, katerega nedavne izjave o narodnih manjšinah so zlasti pri nas na Koroškem izrabili za čudno „poučevanje“ naše narodnostne skupine, je na prošnjo dopisnika beogradske „Borbe“ ponovno zavezal stališče do tega problema. V zvezi s komentiranjem njegovih prvih izjav je predsednik Marinko poudaril:

Ker ta moj razgovor v tisku (jugoslovanskem — op. ured.) ni bil objavljen, ker nisimo domnevali, da ga bodo v tujini in na takšen, v marsičem samovoljen način, komentirali, menim, da bo najbolje, če ponov-

no pojasnim svoje gledišče o vprašanjih, na katere sem odgovarjal.

Z odredbo predsednika koroške deželne vlade z dne 22. septembra 1958 je bila praktično in formalno ukinjena uredba iz leta 1945 o dvojezičnem šolstvu na slovenskem in narodnomešanem področju Koroške. S tem je bil zadan hud udarec koekstenci narodne manjšine z domačim, avstrijskim prebivalstvom. Z obžalovanjem je treba ugotoviti, da so ukinitve izpostavili nacionalistični šovinisti. S tem ukrepom pa je narodna manjšina še bolj prepuščena tem elementom. Vzeli so ji že pridobljeno in uživano pravico in zato je razumljivo, da je vse to hudo odjeknilo tudi v naši javnosti.

Našega protesta proti praktični ukinitvi znane uredbe ne bi smeli razumeti tako, da gojimo pretenzije, da bi sprožili konkretne predloge, kako bi bilo treba to šolstvo urediti. To je stvar, o kateri naj razpravlja sama avstrijska vlada v sodelovanju in dogovoru z narodno manjšino. Ne želimo dati povoda za očitke z avstrijske strani, da se vmešavamo v njihove notranje zadeve. Po pravici pa sodimo, da ima naša manjšina na Koroškem svoje pravice in njih uveljavljanje bi ji omogočilo konstruktivno sodelovanje v notranjem, demokratičnem življenju Avstrije. Zato ne moremo molče prek tega, kar se je zgodilo. Naše ljudstvo bi nam upravičeno očitalo, da se odrekamo pravicam, ki jih ima Jugoslavija kot podpisnica avstrijske državne pogodbe, ki nalaga avstrijski vladi, da spoštuje pravice narodne manjšine. Takšen položaj je moral, seveda ne po naši krivdi, povzročiti zastoj v dobrih stikih med obema so-

(Nadaljevanje na 8. strani)

Predsednik gradiščanskih Hrvatov na občnem zboru ZSO:

Vi ste nam zgled v borbi za naše pravice!

Predsednik Hrvatskega kulturnega društva prof. Bela Schreiner je v imenu bratov gradiščanskih Hrvatov pozdravil občni zbor ZSO in med drugim poudaril:

Vesel sem, da lahko prisostvujem vašemu občnemu zboru. Vidim, kako pri vas vsi skupno delate za narod, dočim pri nas razdvajata delo dve stranki — ena se bori za pravice manjšine, druga pa o tem nič ne slišati. Čestitam vaši organizaciji, v kateri delo tako napreduje, da vodite ves pokret na Koroškem.

Vi in mi imamo isto usodo, nismo si le bratje po jeziku, oboji živimo sredi nemškega morja in se moramo boriti za obstoj

naroda, za ohranitev jezika. Naša borba je težka, čeprav imamo člen 7, ki nam jamči enakopravnost, kajti na žalost ga imamo samo na papirju. Mislijo, da so gospodski narod, nas, ki govorimo drug jezik, pa smatrajo za drug razred, manjvreden narod.

Zato tudi naša skupna borba in čestitam vam, ki ste nam v mnogočem zgled v borbi za dosego naših pravic. Želim vam še mnogo uspehov in vam kličem: Živeli bratje Slovenci!

Mnenje drugih:

Ni dvoma, da imajo predstavniki avstrijske manjšine v Južnem Tirolskem, kakor tudi avstrijska vlada sodepisnica pariskega sporazuma, vso pravico, da nastopi proti kršitvi obveznosti. Zato bi pričakovali, da bo avstrijska zvezna vlada to pravico priznala tudi slovenski manjšini oziroma jugoslovanski vladi, kadar gre za kršitev slovenskih manjšinskih pravic na Koroškem.

Zal, dosedanja praksa kaže, da temu ni tako. Znana odločitev koroške deželne vlade, da starišči smejo odjaviti učence od pouka v slovenščini, kaže, kako se čuti pravičnosti in načelo o tem, da je treba spoštovati in v praksi izvajati določbe mirovne pogodbe, umikata velikonemikim, nacionalističnim težnjam, torej onim elementom, katere očita uradni Dunaj italijanskim oblastem v Južni Tirolski.

Dunajski „Arbeiter Zeitung“ je pred nedavnim zapokal, da ima Jugoslavija — kakor Avstrija v primeru Tirolske — polno pravico paziti na to, da načrtno izločajo državno pogodbo. To sicer redko priznanje govori o tem, da ne sme veljati dvojnemu moralu ob istem ali vsaj zelo podobnem problemu.

„Večer“, 24. 2. 1959, Maribor

Am Samstag, dem 17. Jänner, fand die Jahreshauptversammlung des Schulvereines Südmärk der Ortsgemeinde Latschach-Faaker See im Gasthof Pirker in Latschach statt.

Nach der Begrüßung durch den Obmann Hans Tschernuth folgte das Verlesen des Gemischten Chores Latschach und des MGV. „Mittagskoegel“. Anschließend sprach Direktor Jordan über den Sinn und die Aufgabe des Schulvereines. In dem mit grosser Zustimmung aufgenommenen Ausführungen wurde betont, wie wichtig die Zusammenarbeit der heimatreuen Bevölkerung, insbesondere auch der Elternschaft, in unserem umstrittenen Gebiet ist, um den vom Ausland unterstützten Versuch, aus Südkärnten ein slowenisches Territorium zu machen, Einhalt zu gebieten. (Tukal se spet vidi, kdo so huiškarji in kakšnih metod se poslužujejo pri svojem protizakonitem početju — op. ured.)

„Die Kärntner Landsmannschaft“, Februar 1959, Celovec

Das italienische Zeitungslager behauptet, „den slowenischen Minderheiten in Kärnten wird alles vorenthalten, was Österreich für die Südtiroler von Italien verlangt“, wertet man am Ballhausplatz (sedež zvezne vlade na Dunaju — op. ured.) als wenig geschicktes Ablenkungsmanöver. Abgesehen davon, dass Italien damit zu seinem eigenen Schaden die ungelösten Probleme der um Triest beheimateten Slowenen auf Tapet bringt, eignet sich der Vergleich auch sonst nicht:

Im Gegensatz zu Südtirol gibt es in Kärnten kein geschlossenes slowenisches Siedlungsgebiet, ja nicht einmal eine einzige rein slowenische Gemeinde. Auch gibt es keine Zuwanderung von Österreichern in das gemischtsprachige Gebiet Kärntens, sondern eher eine Abwanderung aus den benachbarten Landstrichen in industriell entwickelte Gebiete.

Die Rechte der slowenischen Minderheit sind im Staatsvertrag festgelegt. Durch die darin gar nicht vorgesehene Einrichtung eines slowenischen Gymnasiums in Klagenfurt ist Österreich sogar über seine Verpflichtungen noch hinausgegangen.

Für die slowenische Bevölkerung gibt es slowenischen Schulunterricht, und Slowenisch wird im gemischtsprachigen Gebiet als zweite Amts- und Gerichtssprache anerkannt, ein Vorteil, der den Südtirolern in der Provinz Bozen noch immer verweigert wird.

In Südkärnten haben sich nicht die Minderheitspolitiker über Sprachenzwang und ähnliches zu beklagen, sondern die deutschsprechende Mehrheit musste ihre Kinder dem Zweisprachenunterricht unterwerfen.

[Pisec teh vrstic mora pa res živeti na luni, kajti drugače se ne bi mogel v tako kratkem sestavku znebiti felikio bedarij, podkrepjenih z zlobnimi lažmi in polvarjanji — op. ured.]

„Die Wochen-Presse“, 14. 3. 1959, Dunaj

Velesjema na Dunaju in v Leipzigu

Ze se je začela sezona spomladanskih mednarodnih velesjemov. V nedeljo sta bili kar dve otvoritvi takih velesjemov, namreč otvoritev mednarodnega spomladanskega velesjema na Dunaju, ki ga je že prvi dan kljub deževnemu vremenu obiskalo okoli 120.000 obiskovalcev, ter otvoritev mednarodnega velesjema v Leipzigu v Vzhodni Nemčiji, na katerem razstavlja 50 držav.

V središču pozornosti na tem velesjemu so izdelki vzhodnonemških tovarn. Veliko pozornost vzbuja dresdenski zavod za izdelovanje fotoografskih aparatov s svojo „Praktiko IV“, to je z aparatom, ki je praktično popolnoma avtomatiziran in s katerim je mogoče posneti vse od mikroposnetkov pa do daljinskih. Eeñooko refleksno zrcalo tega aparata omogoča razen tega tudi hitro navijanje filma. Njegove objektivne lahko po mili volji nadomestiš s speciolnimi. Posebno presenečenje so pripravili obiskovalcem „Doma radia in televizije“ uslužbenci tovarne Rafena iz Radeberga, ki razstavlja televizijski sprejemnik „Revor“, ki so ga označili za „manekenko med televizorji“. „Record“ ima moderen videz, ekran je velik 53 cm, nadalje ima avtomatične pripomočke za ostrino, regulator zvočnih nižinj in globin ter štiri reproduktorje. Pri radijskih aparatih sta novost aparata „Sonra-Boby“ in „Minorette“, ki sta oba široka 25 cm, visoka 16 cm in tehtata 1,6 kg. Razen tega je na sejmju možno videti še druge novosti in zanimivosti, ki jih razstavlja tudi vzhodna industrija. Med razstavljalci v Leipzigu sta tudi Avstrija in Jugoslavija.

Pravice za Južne Tirolce — toda enakopravnost tudi za koroške Slovence!

Iz poročila Zveze slovenskih zadrug, ki ga je na občnem zboru ZSO podal poslednji podpredsednik dr. Mirt Zwitter, je razvidno, da je bilo s koncem leta 1958 v ZSZ vključenih 50 zadrug (32 Hranilnic in posojilnic, 11 blagovnih zadrug, 5 živinorejskih zadrug, Južnokoroška gospodarska zadruga ter Zavarovalno društvo v Selah), ki so šteje okoli 4000 vpisanih članov s plačanimi deleži. V poročilu je dr. Mirt Zwitter zavzel stališče tudi do hujškaške gonje proti slovenskemu združništvu in med drugim dejal:

Dve leti po zlomu nacizma je naše zadruge že vedno upravljali nacistični komisar, potem pa so bili potrebni še dolgotrajni procesi, da smo končno dobili naše premoženje vrnjeno potem zakona o zopetni vzpostavitvi slovenskih zadrug, ki pa je hkrati tudi edini zakon, ki ga je Avstrija doslej sklenila v korist koroških Slovencev. S tem, da smo koroški Slovenci, ki smo med drugo svetovno vojno doživeli rop našega premoženja, končno dobili nazaj, kar smo imeli pred vojno, pa še ni rečeno, da smo na celotnem združnem področju dosegli predvojno stanje. Zlasti ne velja to za združna zemljišča, pri katerih beleži naša združna organizacija še vedno nad 20 ha izgube napram predvojnemu stanju in je torej namerna laž vsa gonja o pokupovanju nemške koroške zemlje po slovenskih zadrugah.

Temu pa je treba dodati še vsakodnev-

ne krivice, ki se dogajajo našemu ljudstvu in tudi našim zadrugam, ki jih zapostavljajo ob vsaki priložnosti in zabranjujejo postavitev združnih skladišč. Trenutno hočejo zabraniti tudi razdelitev in odprodajo naše lastne zemlje, češ da se Nekorošcem zemljišč ne sme prodajati. Taki prepovedi se tudi koroški Slovenci stoddstočno pridružujemo in jo popolnoma odobravamo, pač pa se nam zdi čudno, da nas očitno ne smatrajo več za Korošce.

Če pa na drugi strani pogledamo položaj Južnih Tirolcev in si ogledamo zakonik za Južno Tirolsko, ki obsega 1216 strani in vsebuje samo pravice, ki grejo v korist tamkajšnje manjšine, potem nehoti teh 1216 strani zakonskih predpisov primerjamo z zakoni, ki jih je ista država, ki se tako močno zavzema za Južne Tirolce, izdala v korist koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov. Ob tej primerjavi pa moramo ugotoviti, da je ostal celotni člen 7 državne pogodbe neizpolnjen, dočim hoče Avstrija na drugi strani napraviti iz južnotirolskega vprašanja svetovni problem. Južnim Tirolcem želimo, da bi dosegli vse pravice, ki jim grejo po mednarodni pogodbi, hkrati pa zahtevamo, da mora Avstrija izpolniti tudi obveznosti napram volim manjšinam. Zato apeliramo na avstrijsko vlado, da končno uresniči določila člena 7 državne pogodbe ter dokaže svojo pravičnost s tem, da nam da pravice, ki so nam zajamčene s tem členom!

Avstrijska gospodarska razstava v Moskvi

Institut za pospeševanje gospodarstva pri zvezni zbornici priredi od 10. do 24. maja v Moskvi „Avstrijsko gospodarsko razstavo“. Za razstavo sta na razpolago dve hali v velikosti 4400 kvadratnih metrov in prosto razstavišče v velikosti 1000 kvadratnih metrov. Na tej razstavi v Moskvi sodelovalo okoli 230 avstrijskih podjetij s svojimi izdelki. Namen te največje avstrijske gospodarske razstave v inozemstvu v

povojnih letih je v tem, da pokaže gospodarstvo in njegovo moč ter izrazi željo po trgovanju z vzhodnimi deželami.

Med glavne skupine avstrijske gospodarske razstave v Moskvi bodo spadale tekstilna in oblačilna industrija, železarska in kovinska industrija, elektroindustrija, usnjarska industrija, strojna industrija, kemična industrija, kakor tudi lesna industrija in industrija raznih vozil.

Na veliki prelomnici

Avstrija se je v tej alternativni odločila za prvo pot. Navzlic temu, da ima v okviru OEEC svoje specifične pogoje tako na političnem področju (po ustavi stalna nevtralnost) kakor na gospodarskem (večji del površine v alpskem svetu), sodeluje aktivno pri pogajanjih za uresničenje skupnega tržišča v zapadni Evropi. S tem je tudi njeno gospodarstvo na veliki prelomnici; posebno delikatna pa bo ta prelomnica za njeno kmetijstvo.

Kmetijstvo na težavni prehodni poti

Ze na splošno povzročajo uresničevanju skupnega tržišča v zapadni Evropi kmetijstvo največ težav in preglavic. V njegovem območju se gospodarski pogoji kmetijstva razlikujejo od države do države tako po naravi proizvodnje in potrošnje, kakor tudi po političnih okvirih in upravnih merah, ki so mu dane. Dolga leta se je kmetijstvo vsake države razvijalo v svojih posebnih pogojih in okoliščinah. Večinoma je imelo za osnovno nalogo postavljeno skrb za prehrano državljanov. Ne glede na ugodnost proizvodnih pogojev in na višino dejanskih proizvodnih stroškov je bila agrarna politika naše in drugih držav orientirana na proizvodnjo kolikor mogoče vseh prehranbenih potrebščin. Neizravnane račune je krila država s subvencijami, visokimi varovalnimi carinami, regresi na cene kmetijskih pridelkov, s pospeševanjem eksporta viškov in z razdolževanjem kmetijstva. To več ali manj umetno zgradbo — katere smo navajeni in ki je kar ugajala — pa bo zrušilo skupno tržišče.

Kmetijstvo se bo znašlo v gospodarskih pogojih, kjer bodo v marsikateri izmed 17 držav OEEC padle dosedanje omejitve eksporta, ki so ovirale proizvodnjo, v drugih pa bo podrt ograja visokih carin in omejenih dovoljenj za uvoz, ki je ščitila njihovo proizvodnjo. Kmetijstvo teh držav se bo znašlo v toku neomejene konkurence na tržišču s strani kmetijstva območij, ki producirajo laže in bolje ter zaradi tega ceneje. Kako, kdaj in s kakšnimi žrtvami se bo kmetijstvo ujelo in znašlo v novih pogojih enotne agrarne politike, je v resnici težno, zelo težno vprašanje.

Na nobenem gospodarskem področju prehod od dosedanje več ali manj zaščitene proizvodnje in reguliranega tržišča na liberalizirano medsebojno trgovanje na prostoru z 285 milijoni prebivalcev ne bo tako težaven kakor prav v kmetijstvu. Ne v industriji, še manj pa v trgovini ni tako razlikujočih se gospodarskih pogojev, kakor jih najdemo od kmetije do kmetije. Da jih samo mimogrede omenimo: podnebje, lega in obseg zemljišč, njihova parcelacija, nadalje stopnja in možnosti mehanizacije dela ter dviga produktivnosti po osebi in površinski enoti, stopnja združništva, kvaliteta pridelkov itd. Nad vsemi temi razlikami pa stojijo naslednje bistvene razlike med kmetijstvom na eni ter trgovino in industrijo na drugi strani:

1. Razmerje med aktivnim (delujočim) premoženjem in med pasivnim (osnovnim ali obrabljajočim se) premoženjem je v kmetijstvu kakor 5 : 95, v industriji približno 50 : 50, v trgovini pa celo 90 : 10. Ker se obrestuje samo aktivno premoženje, lahko vsak otrok zračuna, da je v kmetijstvu možnost zaslužka veliko manjša kakor pa v industriji in trgovini.

2. Gospodarski prostor osnovne kmetijske proizvodnje, to je rastlinske proizvodnje, je odprt in pod milim nebom brez strehe izpostavljen vsem elementarnim nezgodam (suša, toča, nevihta).

3. Kmetijstvo nikoli ne dobi svoji investicij tako hitro vrnjenih in tako izdatno obrestovanih kakor trgovina in industrija, računati pa mora z veliko večjim rizikom uspeha kakor ti dve gospodarski skupini.

4. Ne nazadnje pa se tudi človek v kmetijstvu razlikuje od onega v industriji in trgovini. V svojem spremljanju dogodkov in v svoji reakciji na vsako novost je počasen in se le težko uži v novo. On je s svojo zemljo, z navadami dela in proizvodnje ter dosedanjimi običaji kmetovanja bolj povezan kakor človek v industriji s svojo tovarno ter njeno vrsto in obliko proizvodnje.

(Nadaljevanje)

PO ŠIRNEM SVETU

BONN. — Zahodnonemsko obrambno ministrstvo računa, da bodo imeli v Zahodni Nemčiji do leta 1963 rutiice, oborožene z jedrskim in raketnim orožjem. Zgradili nameravajo več 4000-tonskih rutiic. Bonnska vlada pa si mora za to preskrbeti še posebno dovoljenje Zahodnoevropske zveze. Poveljstvo Atlantiske zveze je že zahtevalo, naj bi dosedanje omejitve v nemškem oboroževanju ukinitili.

PARIZ. — Francoska vlada je načelno že privolila v zgraditev naftovoda od Sredozemskega morja do Rena v Zahodni Nemčiji, po katerem bi steklo letno 25 milijonov ton nafte. Tako bi preskrbovali z nafto vzhodno Francijo, severno Švico in južni del Nemčije. V načrtu imajo tudi, da bodo v Strasbourgu in v Karlsruhe zgradili rafinerije za nafto, ki bo prihajala po tem naftovodu.

PARIZ. — V nedeljo so bile v Franciji občinske volitve. Volilnih upravičencev je bilo 26.650.000. Volili so nove občinske svetnike, ki bodo prihodnih šest let opravičali občinske poste. Po ustavi bodo občinski svetniki prihodni mesec volili tudi 300 novih članov senata. Volilni sistem je raznolik. V mestih z več kot 120.000 prebivalcev so volili po proporcionalnem sistemu, drugod po večinskem. Dosedanji volilni rezultati so pokazali, da so predvsem komunisti na račun Gaulistov pridobili na glasovih.

KRASNOVAR. — Sovjetski list „Trud“ je poročal, da se je pred vojaškim sodiščem v Krasnodaru začel proces proti šestorici sovjetskih državljanih, ki so bili obtoženi, da so v minuli vojni sodelovali s Hitlerjevo falno policijo. Ti kolaboracionisti so obtoženi številnih umorov in drugih zločinov, ki so jih storili na Kavkazu, Krimu in Ukralini v času nacistične okupacije.

DAMASK. — Omanski urad v Damasku je objavil, da se zdaj bileto ogroženi boji med Omanci in britanskimi vojaškimi silami v Džahdarskih gorah. Izjavil je tudi, da britanska letala bombardirajo in obstreljujejo omanska naselja.

LUXEMBOURG. — V zahodnoevropski skupnosti za premoag in jeklo pričakujejo, da se bo kriza v industriji premoaga v Zahodni Evropi v prihodnih mesecih še zaostri. Zalona premoaga včlanjenih dežel se naraste že čez 26 milijonov ton in še zmerom naraščajo, čeprav so morali v nekaterih deželah proizvodnjo omejititi. Cenijo, da bodo zaloge jekla znašale že 30 milijonov ton. Najtežavnejši je položaj v Belgiji in Zahodni Nemčiji. Potrtožnja premoaga v vseh včlanjenih deželah se zmerom pada, število brezposelnih rudarjev pa nenehno naračta. Visoka oblast je objavila, da bo pozvala vse članice skupnosti, naj proglase stanje krize v skupnosti, da bi lahko z izjemnimi omejitvenimi ukrepi preprečili nadaljnje kopičenje premoaga.

BUKARESTA. — Romunske oblasti so zahtevale od atačaja izraelskega veleposlanstva v Bukarešti Amona Kerena, da zapusti Romunijo. Obtožili so ga spijonskega udejstvovanja in poskusa organizacije clonistične propagande ter ilegalnega poltitanje vrednostnih papirjev romunskih državljanov židovskega porekla iz Romunije v Izrael. V poročilu poudarjajo, da problem izseljevanja Židov iz Romunije sodi izključno v pristojnost romunskih organov. Sporočilo obtožuje izraelske kroge, da skušajo skaltiti prijateljstvo med arabskimi narodi in Romunijo. Po uradnih podatkih je v Romuniji okrog 146.000 Židov.

DUNAJ. — V nedeljo so na Dunaju odprli 69. pomladanski velesjem, na katerem, kakor smo že zapisali, razstavlja okoli 4000 podjetij iz Avstrije in 15 drugih držav. Razstavljenih je vsega skupaj okoli 200.000 industrijskih in drugih proizvodov.

KABUL. — Afganistanski premjer Mohamed Daud je povedal, da povzročajo njegovi vladi skrbni nedavno sklenjeni dvostranski vojaški sporazumi med ZDA (in azijskimi državami članicami Bagdadjskega pakta). Daud je poudaril, da so vojaški pakti činitelj, ki ustvarjajo ali povečuje mednarodno napetost. Takšni sporazumi, ki so namenjeni kopičenju orožja, podirajo po besedi afganistanskega premjera, ravnateljje, spodbujajo jejo zaupanje in povzročajo nevarno oboroževalno tekmo.

KAIRO. — 21. marca se bo v Kairu začela konferenca študentov arabskih držav. Konferenca bo, kakor pišejo kairski listi, imela značaj manifestacije arabske enotnosti in na njej bodo verjetno ustanovili splošno federacijo arabskih študentov. Študenti arabskih držav bodo na konferenci razpravljali o vprašanih sredstvih boja za dosego enotnosti arabskih držav. Predsednik ZAR Naser je odobril načrte za sodelovanje arabske mladine na velikih objektivih gospodarskega razvoja arabske republike. Prostovoljne brigade arabske mladine bodo sodelovale med drugim pri izgradnji Asuanskega jezua.

RIM. — Lani se je iz Italije izselilo okrog 172.000 ljudi, ki so morali drugod iskati zaposlitve. Večina se jih je izselila v čezoceansko deželo. Razen tega se je lani začasno izselilo 150.000 Italijanov, ki so bili na sezonskem delu v zahodnoevropskih deželah, pretežno v Švici, Zahodni Nemčiji in Franciji. V zadnjih 14 letih se je iz Italije izselilo za stalno okrog 2,2 milijona ljudi. Vlada sama alajšuje izseljevanje, da bi tako zmanjšala brezposelnost doma. Po zadnjih podatkih je v Italiji trenutno okoli 1,5 milijona brezposelnih.

AKRA. — Predsednik afriške države Gane Nkrumah je v radijskem govoru, posvečenemu drugi obletnici razglasitve neodvisnosti države, dejal, da Afričani napredujejo v slehernem delu Afrike. V Belgijem Kongu, v Rodeziji, v Njasi, v Severni, Južni, Vzhodni in osrednji Afriki — je nadaljeval Nkrumah — so narodi združili zaslavo svobodne Afrike, ki je ne bodo spustili vse dalje, dokler ne bo osvobojena vsa celina. Mi ne dvomimo o uspešnem izidu boja za plemensko enotnost, človeško dostojanstvo in nacionalno neodvisnost, mi se ne bomo umaknili niti za peden in bomo zmagali, je končal Nkrumah.

KARTUM. — Predsednik sudanske vlade Ibrahim Abud je sporočil, da so vsi člani Vrhovnega sveta odstopili. Abud je odstop sprejel in takoj nato vodil razgovore z oficijri, ki povečujejo vojaškim enotam v državi, in z njimi proučil nastali položaj. Položaj v Sudanu je ostal normalen, ljudstvo pa je bilo pozvano, naj ne ostane nasleda goricarim. Vrhovni svet je v Sudanu prevzel oblast lani novembra in je odstranil civilno vlado Abdulaha Kalila. Svet ima 13 visokih oficijev pod vodstvom generala Abuda in opravlja vrhovno ustavno oblast. Abud ima kot predsednik sveta zakonodajno, sodno in izvršno oblast.

Naše prosvetno delo je stvar nas vseh

Kakor navajamo že na drugem mestu, je na obnem zboru ZSO poročal tajnik SPZ tudi o prosvetnem delu na naši vasi. Ko je uvodoma spregovoril o sijajnem razmahu ljudsko-prosvetne dejavnosti po zlomu nacizma ter omenil tudi izzne težave, ki so v poznejših letih več ali manj ovirale delo na tem področju našega narodnega življenja, je dejal:

Globoke korenine, ki jih je med našim ljudstvom pognalo večdesetletno prosvetno delo, niso zamrle. Čakale so nove pomladi, ki je nastopila v preteklem letu, ko je SPZ kot osrednja kulturna organizacija koroških Slovencev slavila 50-letnico svojega obstoja. Iz korenin je znova pognal sok po vejah in mladikah naših prosvetnih društev in skupnosti našega ljudstva sploh. Naš človek spoznava, da se je treba tesno oprijeti ljudsko-prosvetnega delovanja, ker le tako bomo lahko uspešno nastopali proti nakanam in pritisku raznarodovanja našega ljudstva, proti potujčevanju naše zemlje in

šiva dala 21 prosvetnih prireditev. Na pevskem področju ima SPZ spel 13 aktivnih društvenih pevskih zborov, snujeta pa se pevska zbora prosvetnih društev v Svečah in Št. Janžu; v 13 zborih je zajetih blizu 200 pevk in pevcev. Na dramskem področju dela od lani naprej spel 11 društev, tamburaške zbere ima 5 društev, pred kratkim pa je bil v Svečah ustanovljen 6. tamburaški zbor. SPZ je torej v fazi pozitivne ljudsko-prosvetnega dela in izgleda, da bomo še v tej sezoni zaključili obnovo prosvetnih društev ter tekom poletja pripravili osnove za razširitev področij prosvetnega dela, med katera štejemo predvsem splošno vzgojno in izobraževalno delo, ki bo

lahko zajelo vse poklicne in starostne skupine našega ljudstva.

Kulturno-prosvetno delo med koroškimi Slovenci je odgovorno delo, je stvar nas vseh. Z vsestranskim delom, kjer bo doprinesel vsak svoj delež, bomo vzgojili samozavestnega človeka, ki ne bo kolebal in ob prvi vihri postal plen naših narodnih nasprotnikov. Doprinesimo vsak svoj delež, da v vzgoji in izobrazbi našega človeka opravimo za bodočnost koroških Slovencev isto nalogo, ki so jo opravili naši predniki: da se bosta naša beseda in naša pesem razlegli po naši lepi koroški zemlji tudi v bodoče, kakor sta se razlegali že skozi stoletja!

Šolski problemi v Grčiji

Grčija je od nekdanj slovela kot dežela klasične vzgoje, katera pa v današnjem svetu, ki ga napredek znanosti in tehnike vedno hitreje spreminja, ne zadostuje več. Tako se je prav v Grčiji pokazalo veliko pomanjkanje tehnično izobraženih strokovnjakov, zaradi česar se danes v tej državi zelo prizadevajo, da bi modernizirali šolski sistem.

Grška vlada je sestavila poseben odbor strokovnjakov, ki ima nalogo, izvesti reformo šolstva, izhajajoč iz načela, da je treba težišče izobraževanja grške mladine prenesti od klasičnega na tehnični, gospodarski in sploh specializirani pouk. V teh prizadevanjih so že doslej dosegli kar lepe uspehe. V raznih krajih države so odprli 316 poklicnih šol z več kot 25.000 dijaki.

Oblasti si prizadevajo razširiti šolstvo tudi v najbolj oddaljene vasi. Kraljica Friderika je osnovala poseben fond, ki se finansira iz prostovoljnih prispevkov. S tem denarjem so zgradili že več šol v vaseh, ki so bile porušene v zadnji svetovni vojni in v času državljanske vojne. Zgradili so jih pripadniki grške vojske in pozitivni rezultati se že kažejo.

Problemu izobraževanja posveča grška vlada zaradi tega tako pozornost, ker je

v Grčiji po zadnjih statističnih podatkih že 2,5 milijona prebivalcev (skoraj ena tretjina) nepismenih. Od ostalih prebivalcev Grčije, ki jih je skupno 8 milijonov, jih je 4.740.000 končalo osnovno in 294.000 srednjo šolo, 84.000 prebivalcev pa ima fakultetno izobrazbo.

Z novo reformo šolstva so stanje nepis-

Slovensko-nemški slovar

ki obsega nad 1050 strani in je vezan v platno lahko kupite ali naročite v „Naši knjigi“ v Celovcu, Wulfengasse 15.

CENA: 100 ŠILINGOV!

(Plačate ga tudi lahko v obrokih)

Povpraševanje je veliko! Pohitite!

Slovenska prosvetna zveza naznanja:

Tečajnice in voditeljica gospodinjsko-kuharskega tečaja

v Železni Kapli

vabijo na **razstavo in zaključno prireditev**, ki bo v nedeljo, dne 22. marca 1959.

Razstava kuharskih izdelkov bo v gostilni pri Kolarju in odprta od 8. do 16. ure.

Zaključna prireditev bo ob 1/2 12. uri v farni dvorani, kjer se bodo tečajnice predstavile s pešjem, veselimi prizori in rajanjem.

Srčno vabljeni vsi od blizu in daleč!

preganjanju slovenske besede iz naših šol in naših vasi.

Med našim ljudstvom prodira spoznanje, da se mora strniti okoli Slovenskih prosvetnih društev in se vključiti v delo Slovenske prosvetne zveze, ki brani to, kar je naše, ki se bori za to, kar hočemo in potrebujemo koroški Slovenci za svoj obstoj in razvoj.

Prodiranje tega spoznanja potrjuje tudi razvoj na prosvetnem področju v zadnjih treh mesecih, ko so SPZ in včlanjena dru-

Moskovski cirkus navdušuje Dunaj

Od 28. februarja dalje (do konca marca) gostuje v dunajski mestni hali Moskovski državni cirkus, ki je poprej nastopal v obeh delih Nemčije. Če se predstav na Dunaju udeleži povprečno po 11.000 gledalcev, potem je to najboljši dokaz, da je ansambel moskovskih artistov cela za Dunaj senzacija, čeprav so Dunajčani tudi v tem pogledu marsikaj vajeni in pogosto deležni najboljših predstav.

Dejansko uživa moskovski cirkus v pravi pomenu besede svetovni sloves in primerjajo njegove člane za najboljšimi artisti sveta. To je razvidno tudi iz navdušenih

poročil dunajskih časopisov, ki nastope gostov iz Sovjetske zveze kar ne morejo prehlvaliti in ni osamljeno mnenje nekega dnevnika, ki je zapisal: Človek vedno spel misli: Zdaj predhodnega ne bo več mogoče prekositi, toda spel pridejo novi viški, novi artistični podvigi, ki jih na Dunaju še nikdar nismo videli. Kratko, to je klasični cirkus, ki se razodeva našim očem in vsaka številka je svetovna senzacija...

Predstav moskovskega cirkusa so se udeležili tudi številni člani vlade ter zvezni prezident dr. Schörf.

menosti že bistveno spremenili in se je znatno zmanjšala tudi v vaseh, kjer živi 60 odstotkov prebivalstva. Za izobraževanje mestnega prebivalstva pa so odprli 59 večernih šol za delavce, ki imajo zdaj skupno 14.000 slušateljev.

Srebrni jubilej kvarteta dunajskega Koncertnega doma

Kvartet dunajskega Koncertnega doma obhaja letos svojo 25-letnico obstoja. V teku četrstoletja si je pridobil dober sloves daleč preko mej naše države in je nastopal že skoraj po vsem svetu. Tudi v letošnji jubilejnim letu ima v načrtu obširno gostovanje s 24 koncerti v Belgiji, Franciji in Švici, prihodnje leto namerava gostovati v deželah Bližnjega vzhoda in na Japonskem, leta 1961 pa se bo odzval povabilu v Ameriko in Mehiko.

Poleg gostovanj v inozemstvu pa kvartet uspešno nastopa tudi na številnih domačih prireditvah in slavnostnih tednih na Dunaju, v Salzburgu, Bregenzu in drugod. Kot priznanje za dolgoletno delovanje je bil vsem štirim članom kvarteta podeljen častni naslov profesorja.

velika prednost, nič manj pa lahko tudi velika nevarnost zanjo.

Ponovno je nastopala v političnih akcijah za Južne Tirole tudi organizacija avstrijske visokošolske mladine „*Österreichische Hochschülerschaft*“.¹⁸⁰ Že zgoraj nđ drugem mestu¹⁸¹) smo omenili masovni zborovanji za Južno Tirolsko 28. aprila 1956 in 13. oktobra 1956 na Dunaju. Slednje se je vršilo pred dunajskim rotovžem z govori dunajskega župana ter govorniki ÖVP-SPÖ in FPÖ. Nacionalistična študentska mladina je demonstrativno izžvižgala zmerna izvajanja župana ter spremenila demonstracijo v nacističen program.

Nič manj hrupne niso bile tudi protestne demonstracije študentov dne 3. aprila 1957 v Innsbrucku, tik pred zasedanjem avstrijsko-italijanske mešane komisije, predvidene v „*Accordinu*“ za obmejno blagovno zamenjavo med Avtonomnim področjem ter Tirolo in Predarlško, ki je pričelo na Dunaju dne 8. aprila 1957.

Posebno intenzivno je organizacija avstrijske visokošolske mladine sodelovala še pri celodnevni masovni demonstraciji, bakljadi in žganju kresov v okviru akcije

180) Pripomba: Nadstrankarska zveza visokošolske Avstrije, v katero so včlanjene organizacije študentov vseh smeri.

181) Pripomba: Glej nadaljevanje štev. 19 tega članka!

KULTURNE DROBTINE

● **Esperantsko gledališče** v Beogradu, prva lovrstna ustanova v svetu, ki se je v začetku februarja prvič predstavilo javnosti, bo sodelovalo tudi na svetovnem kongresu esperantistov, ki bo letos avgusta v Varšavi.

● **„Velika noč v Salzburgu“** se imenuje vsakoletna prireditev, v okviru katere bodo letos uprizorili vrsto dramskih in opernih komadov. Poleg tega so na sporedu orkestralni koncerti ter prireditve lutkovnega gledališča.

● **150-letnica smrti Haydna** bodo v Budimpešti proslavili z mednarodnim tekmovanjem godalnih kvartetov, ki se bo pričelo 22. septembra. Ocenjevalno komisijo bodo sestavljali najbolj znani madžarski in mednarodni predstavniki glasbe.

● **Dostojevskega roman „Bes“** je Albert Camus priradil za oder in je dosegel v pariškem Theatre Antoine sijajen uspeh. Ugledni pariški list „Le Monde“ je krstno predstavo imenoval „krono pariške gledališke sezone“.

● **Islandci želijo stalno opero** v mestu Reykjavik in je bila tozadevna prošnja predložena tudi parlamentu.

● **Plasni orkester radia Ljubljana** pod vodstvom Bojana Adamiča je odšel na gostovanje na Poljsko, kjer bo na tritedanski turneji priradil okoli 20 koncertov.

● **„Čas smrti in življenja“** se bo imenoval monumantalni slovenski film o borbi in zmagi med narodnoosvobodilno borbo, ki ga pripravlja Vojko Duletič.

● **Berlinale 1959** — mednarodni filmski festival v Berlinu bo trajal od 26. junija do 7. julija. K sodelovanju je bilo povabljenih 55 držav, ki bodo s svojimi najboljšimi filmi tekmovale za zlatega in srebrnega medveda.

● **Norveška državna opera**, ki je bila pred kratkim ustanovljena, je 16. februarja pričela svojo dejavnost z uprizoritvijo opere „Nižava“ Eugena d'Albarla. Doslej Norveška ni imela nacionalne opere, navemu podjetju pa je parlament namenil letno subvencijo v višini enega milijona norveških kron.

● **London bo slavil Händla in Purcella**, prvega ob 200-letnici smrti, drugega pa ob 300-letnici rojstva. Pri-

reditve bodo meseca junija in bodo trajale tri tedna. Uprizorili bodo vrsto del obeh umetnikov.

● **Pariško gledališče Comedie Française** bo več mesecev gostovalo v Južni Ameriki, kjer bodo izvajali dela Moliere, Musseta in Henryja de Montherlanta. Turneja se bo pričela spomladi v Rio de Janeiro, zaključila pa meseca avgusta v Mehiki.

● **Zakladnica bizantinskega slikarstva** so lani odkrili na Sinajski gori v samostanu sv. Katerine, ki ga je v 6. stoletju zgradil car Justinijan. V tem najstarejšem pravoslavnem samostanu so našli okoli 2000 ikon, ki imajo veliko umetniško vrednost, ter ogromen dobro ohranjen mozaik, o katerem pravijo, da je še iz 6. stoletja.

● **Beethovnovi slavje** bodo 18. septembra začeli v novi Beethovnovi hali v Bonn in je vrsta svetovno znanih solistov že prijavila sodelovanje.

● **Znana operna pevka Sena Jurinac** bo v drugi polovici marca nastopala v Beogradu v svojih najboljših vlogah „Madame Butterfly“ in „Othello“. Tekom potalja pa bo verjetno pela na Poletnih igrah v Dubrovniku.

● **Chopenova družba** v Zahodnem Berlinu, ki je bila pred nedavnim ustanovljena, bo med Chopenovim letom 1960 tesno sodelovala tudi s poljsko Chopenovo družbo.

● **Haydnovo razstavo** ob 150-letnici smrti Josefa Haydna pripravlja avstrijska Narodna knjižnica na Dunaju. Razstava bo odprta konec maja in bo trajala do konec septembra letošnjega leta.

● **Soltkovič**, eden vodilnih ruskih sodobnih skladateljev, je izdelal svojo prvo opero „Moskva — Črna muški“, v kateri je zlasti uporabil motive starih ljudskih pesmi. Opereta je doživela svojo krstno predstavo v Moskvi.

● **Dela avstrijskih skladateljev** so predvajali na prvi letošnji prireditvi „New Music Concerts“ v Cincinnati, kjer so želi posebne uspehe Robert Schollum, Karl Schiske in Jenő Takacs.

„Bergiselbunda“ dne 29. junija 1957 v Innsbrucku.

Nadalje je sklical centralni odbor omejenega združenja avstrijskih študentov za 15. januar 1958 v vseh visokošolskih mestih Avstrije posebna „Zborovanja za Južno Tirolsko“, dunajski vladi pa poslal resolucijo z zahtevo po čimprejšnjih pogajanjih z vlado Italije za izvedbo Pariškega sporazuma v slučaju brezuspešnosti pa apeliranje na mednarodne forume. Istočasno je bil povabljen „Research and Information Committee“ (RIC) Mednarodne študentske konference, naj pošlje komisijo za študij problemov nemške študentske mladine v Južno Tirolsko.

To zborovanje vseh visokih šol mesta je bilo na Dunaju v Kongresni dvorani nove Mestne hale. Zbralo se je več tisoč študentov, navzoči pa so bili državni sekretar prof. Gschnitzer, oficialni zastopnik prosvetnega ministra, več poslancev ÖVP, SPÖ in FPÖ ter zastopniki profesorskih zborov visokih šol in „Bergiselbunda“. Glavni referat z zelo ostrimi izpadi proti Italiji in Italijanom je imel predsednik deželne stranke Tirolske dr. Aloys Oberhammer. Njegova izvajanja so vsebovala v glavnem tri teze: Južni Tirolici nečajo barantati za „žlico leče“, marveč zahtevajo ločeno avtonomijo Bozenske pokrajine ter pravico nadzorstva in zaščite s strani Avstrije.

(Se nadaljuje)

Dr. MIRT ZWITTER

Južna Tirolska — manjšinski problem Nemcev

(Ob desetletnici Italijansko-avstrijskega sporazuma v Parizu)

Politično manj pomembno je delovanje raznih tirolskih organizacij, združenih v „*Bund der Tiroler Heimatverbände*“¹⁷⁶), ki po navadi samo iz taktičnih vzrokov pošiljajo še dodatno s svojih zborovanj in prireditev resolucije in proteste deželnemu zboru in vladi Tirolske ali pa avstrijskemu zveznemu parlamentu ali vladi na Dunaju. Tako sta „*Tiroler Heimatbund*“¹⁷⁷) in „*Verband der Südtiroler*“¹⁷⁸) na svojem zborovanju na Dunaju že 21. marca 1956 zahtevala nadaljevanje pogajanj z Italijo in zahtevala od Zunanjega urada na Dunaju predložitev vprašanja Južne Tirolske Združenim narodom. Tudi v resoluciji, poslani od združenja organizacij dne 25. novembra 1957 zveznemu kanclerju Avstrije inž. Juliju Raabu se zahteva predložitev vprašanja mednarodnim ustanovam, ako bi Italija nadalje zavlačevala pogajanja.

Samo par dni prej, dne 22. novembra 1957 zahteva tudi poseben „*Aktionskomitee für Südtirol*“¹⁷⁹) v resoluciji na avstrijsko

zvezno vlado, da dunajska vlada zahteva od Združenih narodov in Evropskega sveta v Strasbourgu priznanje pravice samoodločbe v smislu Chartre Združenih narodov za Južne Tirole, ker da Italija ne izvaja obljubljene samouprave in je izgubil zaradi stalnega izpodrivnega priseljevanja Italijanov Pariški sporazum svojo veljavo in pomen kot zaščita za nemško narodnostno skupino v Italiji. To zahtevo ponovi tudi na posebni fiskovni konferenci dne 27. novembra 1957 na Dunaju.

Tako iz datumov kakor iz vsebine je očitno, da gre pri vseh teh akcijah predvsem za dosego vtiisa masovnosti in širine zaskrbljenosti javnega razpoloženja v Avstriji tu se na ta način stopnjuje politični pritisk na Italijo in na svetovno javnost. V resnici je vse delo enega in istega akcijskega središča, ki se po potrebi poslužuje dodatnih poti in organizacij za pojačanje svoje politike, precizno vsklajene in vsprejene z razvojem onstran meje. Tako je težavno presojanje, kaj je vzrok in povod in kaj sta odgovor in posledice. Neizpodbitno je le, da je politika Nemcev tustran in onstran Brennerja strogo vistosmerjana. To je njena

176) Pripomba: „Zveza tirolskih domovinskih združenj“ s sedežem v Innsbrucku.

177) Pripomba: „Tirolska domovinska zveza“.

178) Pripomba: „Zveza Južnih Tirolecev“.

179) Pripomba: „Aktijski odbor za Južno Tirolsko“.

Borovlje

Dne 7. marca 1959 smo v Borovljah položili k zadnjemu počitku pošteno delavsko mater. Preminula je spoštovana Marija Wutte, vzorna mati svojemu otroku in dobra žena svojemu možu, dokler ga niso nacistični rablji končali v koncentracijskem taborišču Dachau.

Njen mož, žrtve nacističnega nasilja, je bil doma iz poštene družine v Šmarjeti v Rožu. Mož pošteni je bil med delavskimi tovariši v tovarni v Borovljah zelo priljubljen. Z ženo sta skupno pozidala lasten dom in vedno sta se zavedala pripadnosti delavskemu stanu ter stala v vrstah tistih, ki so se prizadevali za boljše življenjske pogoje delavcev. V takem duhu sta vzgajala tudi svojega sina.

Nacistični esesovci in geštapovci pa so divjali tudi v Borovljah. Moža pokojne so vzeli kar v tovarni od dela in ga odvedli v zapore v Celovec. Žena se je napotila k

Jabolčna in hrševa drevesca ter vinske trte oddaja drevesnica ing. Marko Polzer na Vazah, pošta Št. Vid v P. — St. Veit i. J.

njemu, toda geštapovec ji je dejal, da so ga že odgnali v koncentracijsko taborišče Dachau. Tovariši sotrpini so vedeli povedati, da so ga pretepali do krvi ter zverinsko končali.

Ženo Marijo je nenadomestljiva izguba hudo prizadela in prestati je morala grenko srčno bol. Zdravje se ji je zrahljalo in končno je podlegla bolezni. Vzorno delavsko mater bomo ohranili v lepem in trajnem spominu, žalujemo svojim pa izrekamo naše iskreno sožalje.

Izkušena gospodinja pripoveduje

Gora pri Sv. Luciji. — Gorjanci kopljejo za vodovod, da je veselje. Cela vrsta jih je, moški in ženske vseh starosti, najstarejši okoli 70 let, najmlajši pa kikišnih 9 let. S tolikšno energijo prijetno delo vodi kmalu do uspeha.

Med drugim je tudi novo, da se je družina Fridija Sprahowitza pomnožila. Žena Neži, doma pri p. d. Lipeju v Podjermbergu, je prinesla iz Celovca hčerkico, snička pa so imeli že doma. Želim vse najboljše! —

Meni je hudo, da ne morem več gospodariti. Letošnja lepa zima bo v srečo vsem, ki so jo dobro izkoristili. V tem času bi jaz sejala kar naprej: najprej jarco, ki pri nas prav dobro nasuje ter daje dober kruh. Neka leta so že januarja letale muhe in kazalo je na sušo. Februarja smo že sejali jarco in ob Jožefovem smo imeli pri nas doma že vse vsejano. Stari so menili, da sem pač še mlada in nimam izkušenj. Nato je nastalo slabo vreme in trajalo okoli šest tednov, potem pa je nastopila suša.

Toda, če bi takrat videli naše žito, bi se čudili, kakor so se komisarji iz Celovca, ko so videli, kakšen razloček je bil med posevki pod istim podnebjem. Do suše je zgo-

Po naši zemlji

Mi v Podravljah

Mislili si boste, da gojenci kmetijske šole v Podravljah spimo zimsko spanje ali pa da nas je prišla pomladanska zaspanost. Vse to nikakor ni res, ker zelo smo živahni in razgibani. Pridno se učimo koristnega znanja za življenje, kar bomo o priložnosti lahko pokazali, na primer tudi ob zaključni prireditvi.

Za danes pa hočemo poročati, da smo zelo veselo opravili konec pustnega časa. Kakor povsod ob tem času, smo tudi podravelski gojenci kmetijske šole priredili majhno prirčno pustno prireditev in sicer kar v naši šoli.

Posebno nas je veselilo, da so se prireditve udeležile tudi lanske in letošnje tečajnice gospodinske šole v Celovcu, ki jih je privedla gospodinska učiteljica tov. Anica Kokot. Lahko si predstavljate, kako smo jih bili veseli, saj ples brez deklet bi bil dolgočasen.

Prireditve smo imeli v soboto pred pustno nedeljo. Sprva je zapel moški zbor gojencev vod vodstvom součenca Wrulicha štiri lepe pesmi. Sledil je vesel prizor „Mož in žena v prepiru“. Igralci so dobro zadeli svoje vloge, da smo se nasmejali do solza. Prizor je pokazal, kako je za moške hudo, če žene nosijo hlače v hiši. Toda igrice se je razvijala tako, da je končno vendarle mož dobil hlače nazaj. Vrstilo se je še več zabavnih točk, pripravnih za pustno veselico. Štirje sošolci so nas kot kvartet prese- netili z muziko. Zaigrali so, da nas je vse

kar vzdigovalo. Ni čudo, da smo se v veseljem plesu prav dobro zabavali pozno v noč.

Tako prijetno je minila naša pustna prireditev, lep in sproščen vložek v naše vsakdanje resno delo, ko si osvajamo s pomočjo naših profesorjev koristno strokovno in splošno znanje. Ob lepem spominu na prijetni večer smo spet marljivo pri učenju, da dobro izkoristimo še kratke zadnje tedne v naši šoli, da se čimveč naučimo za svojo lastno korist ter tudi v pobudo in zgled drugim za skupni gospodarski, socialni in kulturni napredek ter obnovo naše vasi. Pridobljeno znanje bomo koristili zase in za druge.

Gojenci kmetijske šole v Podravljah

Dobrlavaški igralci

v Št. Janžu v Rožu

Za obnovo naše društvene dejavnosti je naše prosvetno društvo povabilo za preteklo nedeljo Slovensko prosvetno društvo „Srce“ v Dobrli vasi na gostovanje, da je uprizorilo na našem odru zgodovinsko igro „Dekle z biseri“, katero so pri nas igrali pred 29 leti.

Gostovanje je bilo za nas lepo doživetje. Spoznali smo, da se prosvetno društvo v Dobrli vasi vztrajno in temeljito uveljavlja na odrskem področju. Mladi igralci so pokazali več, kakor smo jim prisojali ter so nas naravnost presenetili z dobrim podajanjem vseh vlog. Priznanje velja vsem igralcem, posebno pa še režiserju in predsedniku društva Franciju Rutarju. Na prireditvi je spregovoril smiselne in vzpodbudne besede Janko Ogris, podpredsednik SPZ.

SPD „Srce“ v Dobrli vasi tem potom še enkrat izrekamo zahvalo za lepo kulturno-prosvetno doživetje, s katerim so nam postregli s svojim obiskom. Želimo igralcem tudi drugod obilne uspehe! Do zadnjega količka napolnjena dvorana hvaležnih poslušalcev in gledalcev pa je bila gostom lahko najboljši dokaz, da je naša skromna zahvala iskrena in od srca. Upamo, da jim bo naše obnovljeno društvo kmalu moglo vrniti obisk. Z medsebojnimi obiski in gostovanji se hočemo vse bolj spoznavati: Rož, Podjuna in Zilja.

Ugasnilo je mlado življenje

Tragične smrti je preminul Janez Habih, p. d. Hribnikov iz Šmarjete nad Kotmaro vasjo. Pokojni je bil nečak znanega pevc Mihija Habiba, ki so ga nacionalni nestraneži zahrbtno umorili.

Kakor njegov mučeniški stric, tako je bil tudi pokojni star šele 31 let. Zadnje čase je živel v Podkroosu, kjer sta si z ženo, ki je

Sveče

Med neprijetne dogodke, ko pri nas že tedne sem vedno spet obolevajo otroci za škrlatinko, zaznamujemo tudi vesel dogodek, ki ga je bilo deležno naše za petje in lepo pesem vedno spet navdušeno prebivalstvo. Zadnje soboto nas je domače Slovensko prosvetno društvo „Kočna“ povabilo k Adamu, kjer nam je z gostovanjem moškega pevskega zbora Slovenskega prosvetnega društva „Svoboda“ iz Loge vasi ob Vrbskem jezeru pripravilo imeniten in vesel prosvetni večer.

Navajeni nekaj odličnega pevskega zbora društva „Kočna“, smo Svečani za petje zelo kritični, toda Logovaščani so prekosili vsa naša pričakovanja. Že s prvimi pesmimi so si osvojili naša srca in nas spravili do nepopisnega navdušenja. K temu je prispeval prav tako celotni zbor kakor tudi njegov zborovodja Hanzej Aichholzer ter izvrstni solisti Tevžej, Mihej in Stanko. Iz sporeda 18 pesmi ne bi mogli povedati tistih, ki so nam najbolj ugajale, dopadle so se nam vse in se vtisnile v srce slehernega prav tako, kakor so prihajale pevcem iz srca. Po koncertu smo še dolgo sedeli skupaj ob veseljem prepevanju, ko je našim gostom tudi naš mladi, snujoči se pevski zbor pokazal, da ne ljubi petja manj, kot so ga ljubili njihovih očetje, ki jih je nad 40 let imel v zboru naš sedaj 83 let stari Jaka Beguš. Lep je bil večer z Logovaščani, ki se jim tem potom za obisk najlepše zahvaljujemo. Škoda je le, da je par dni prej znova izdruhnila škrlatinka in onemogočila številnim družinam ta resnično edinstveni užitek.

Gostovanje Logovaščanov je bila prva prireditev v letu, ko slavimo petdesetletnico Slovenskega prosvetnega društva „Kočna“. Poleti, in sicer 29. avgusta, bo minilo 50 let, ko je bil ustanovljen predhodnik sedanjega prosvetnega društva „Kočna“. Upamo, da bomo v tem jubilejnem letu deležni še več kulturnih prireditev, predvsem pa čimprejšnjega nastopa pevcev in tamburašev „Kočne“, katerih prva zbora sta bila ustanovljena prav tako pred 50 leti.

Št. Jakob v Rožu

Po dolgoletni bolezni je zadnje soboto zjutraj umrl splošno priljubljeni in spoštovani Tone Samonik, ki smo ga v ponedeljek ob izredno številni udeležbi žalnih gostov položili k zadnjemu počitku na domačem pokopališču. O njem in njegovi življenjski poti bomo obširneje poročali v prihodnji številki, že danes pa izrekamo vsem žalujočim svojcem naše iskreno sožalje!

P va ž ev T one j :

Ljubil je gore in gore njega

OSRBANOV JOŽE

Pred dvainsedemdesetimi leti se je pri kmetu Osrbanu v Šmarjeti pri Pliberku rodil sin Jožef, ki so mu rojnice določile svojevrstno življenjsko pot. V rani mladosti je po dokončani skromni šoli odprl ljudski šol v Šmarjeti vzbujal knjige in slovenski tisk ter se sam marljivo izobraževal. Hribovski fant se je povzpela do drugega govornika ter je govoril pred prvo svetovno vojno na nešteto slovenskih shodih in se z vso mladostno odločnostjo in idealizmom boril za tudi takrat od vseh strani osporavane pravice koroških Slovencev. (Joža Krol je govoril tudi na velikem slovenskem shodu pri Sv. Katarini pri Šmihelu nad Pliberkom, bil pa je tudi med ustanovitelji in prvi predsednik pliberškega slovenskega prosvetnega društva ter je podpisal zapisnik prvega ustanovnega občnega zbora ustanove za organizirano slovensko prosveto v svojem ožjem in širšem kraju. Položil je temelje naši prosveti v okolici in si pridobil neprecenljive zasluge v prvih letih društvenega razvoja.)

Doma pa so nastale težkoče. Morda tudi zaradi nerazumevanja za njegovo nesebično delo za skupnost. Marsikateri večer in ura je žrtvoval na zase in za očetovo domačijo, temveč za skupnost, za duhovno pobudo vseh. To ga je napotilo, da je nastopil službo v železnarni na Jesenicah, kjer se je tudi udomačil. (Zgodilo se je pred prvo svetovno vojno, ko so bile Jesenice še v območju Avstro-ogrske monarhije.) Na Jesenicah se je poročil in priženil lepo hišo z vrtarjijo. Toda življenje mu ni bilo postlano z rožicami. Žena mu je kmalu umrla in postal je vdovec. Ker nista imela svojih otrok, je pohčeral revno deklico. Ka je odrasla, se je poročila, toda alkohol je uničil družinsko življenje.

Navedeni in drugi življenjski udarci so Jožo, velikega idealista, hudo prizadeli. Iskal je utehe in našel jo je

v naravi, v gorah, kjer je najbolj našel srečo in zadovoljstva. Naj sledi nekaj vtisov o Osrbanovem Jožu, ki je postal svojevrsten, velik in drzen planinec.

Planinci so pogosto srečavali samotnega gorohodca, Osrbanovega Joža, vsega nasmejanega na vrhovih visokih gor. Ves svoj prošli čas je posvečal samo še goram. Nešteto krat je prehodil Karavanke in Julijske planine, oblezel pa je tudi avstrijske in italijanske planine. Ljubil je čudovito planinsko cvetje ter poznal vse planinske rože po imenu. Vasoval je pri pastirjih v planinah, poslušal je petje divjih petelinov, opazoval mogočne planinske orle, ki so preletavali brezna in iskali plen. Pogosto je iznenadil trope gamsov, skratka, nešteto lepih in nepozabnih dni je preživel na grebenih veličastnih gor in z visokih vrhov je pogosto pozdravljal svojo vedno ljubljeno Koroško.

Na planinah pa je doživel tudi ure, ko je narava pobesnela in so postale gore strahotne. Do kože premočen je ždel v kakšnem zaljuju in gledal ognjene strele, ki so žvigate preko sten in kotalile skale v dolino. Po prestani nevihti pa so se mu gore zdele še veličastnejše in lepše.

Ko je odhajal v gore, si je nabasal v malho nekaj štruc blega kruha in steklenico malinovca. Ob mrzlem studencu si je napravil dobro pijačo in pomakal vanjo beli kruh, kar mu je bila najljubša jed. Nato pa je počival in užival sonce ter čist gorski zrak. Mudilo se mu ni nikamor, saj ni imel nikogar, ki bi bil zaskrbljen zanj. Ko se je vračal iz svojega planinskega raja v dolino, mu je vedno postajalo nekam tesno pri srcu.

Leto so minevala, Jože se je staral. Pozimi, ko zaradi snega ni mogel več v gore, je rad zahajal na kopne

vrhove na Primorsko. Pri številnih kmetih v teh hribovih je bil star znanec, povsod so ga radi prenočevali.

Eno željo je gojil v sebi: pokopan je hotel biti v gorah. Prihajala je jesen, bukova in macesnova drevesa so se barvala zlatorumeno. Že nad sedemdesetletni Jože je korakal počasi proti Jalovcu. Zavedal se je, da je nastopila tudi pozna jesen njegovega življenja. Slutil je, da je to zadnji obisk ljubljenej goram. S težavo in velikim naporom je dosegel vrh Jalovca. Zmagoslavje in nepopisna sreča sta ga prevzela. Z očmi je iskral gorske vrhove, na katerih se je že mudil in nepozabni spomini so se vrstili v njegovi duši. Dolgo se je zadržal na vrhu Jalovca, se oložno postavljal in zahvaljeval goram za vso ljubezen in lepoto, ki so mu jih radodarno nudila mnoga leta.

Ob zalozu se je spuščal po zavarovani poti, še enkrat je hotel prenočiti v gorah. V kamniti votlini pod Jalovcem si je postlal z vejevjem, zakuril je ogenj in premišljeval o svojih turah in lepih doživetjih na Jalovcu. Tema je nastala, njegov duh pa je še vedno vasoval po grebenih gor. Pozno se je vlegel k počitku, iz katerega se ni več prebudil v življenje. Ponoči ga je zadela srčna kap — njegovo zadnje počivališče v gorah je postalo tudi njegov grob.

Dan po njegovi smrti je nastopila v kraljestvu Jalovca huda nevihta in visoko nekje je strahotno odjeknilo. Zdelo se je, kakor da bi gore izkazale Jožu zadnjo čast in se postavile od velikega ljubitelja planin. Ugodilo se njegovi zadnji srčni želji. Silno velik plaz se je ločil od gora in ogromna skala se je ustavila tik pred votlino, kjer je zaspal za večno in jo zakrila. Orjaki kamen je Jožetu Krolu še danes mogočen nagrobni spomenik.

doma iz Zilje, hotela postavili lastno hišico, za katero sta položila že temelje. Zarposlen je bil v mlinu v Žrelcu, kjer se je tudi močno poškodoval na glavi. Pokojni Janez je bil zaveden narodnjak, dve leti je bil tudi v partizanih in pozneje zvešč član Zveze koroških partizanov. Marljivo je sodeloval v kotmirškem prosvetnem društvu ter bil vnet ljubitelj slovenske pesmi.

S svojim vedrim in lepim značajem si je pokojni osvojil ljubezen in spoštovanje pri vseh ljudeh v svojem rojstnem kraju in pozneje tudi v Podkroosu. Prav tako so ga tudi spoštovali njegovi delavski tovariši v mlinu v Žrelcu.

Pogrebnim svečanostim dne 6. marca v Podkroosu je prisostvovalo zelo veliko žalnih gostov iz Kotmare vasi in iz okolice njegovega novega bivališča. Njegovi rojaki iz Kotmare vasi so mu na domu in ob odprtem grobu zapeli žalostinke, ki so ganile vse do solza. Pogreba se je udeležil tudi predsednik Zveze koroških partizanov in položil venec na svežo gomilo pokojnika.

Žalujočim svojcem naše srčno sožalje!

KOLEDAR

Petek, 13. marec: Teodora
Sobota, 14. marec: Matilda
Nedelja, 15. marec: Klemen
Ponedeljek, 16. marec: Hilarij
Torek, 17. marec: Jedert
Sreda, 18. marec: Ciril Jer.
Četrtek, 19. marec: Jožef

Trgovina s sužnji še zmeraj cvete

Trgovina s sužnji še ni izkoreninjena. Na stolisoče ljudi, zlasti še deklet in žena, prodajo na trgu kot sleherno drugo blago. Najnovejša pretresljiva odkritja o tem je posredoval znani francoski pomorščak in pisatelj Henri de Monfreid.

Ta 80-letni stari je nedavno s svojo ladjico doživel v Indijskem oceanu strahoviti vihar in se je komaj rešil. Zdaj se pripravljajo na novo potovanje na Madagaskar, medtem pa prireja po Franciji predavanja o trgovini s sužnji.

S tem pojavom se že nekaj let ukvarjajo Združeni narodi oziroma njihova komisija za človeške pravice. Po uradnih cenitvah je na Bližnjem vzhodu, v deželah, katerih

zakoni dovoljujejo suženjstvo, okrog pol milijona sužnjev.

Henri de Monfreid pripoveduje tole:

„Začelo se je nekega dne zarana na Rdečem morju med Džibutijem in Arabsko obalo.

Ladjiča je liho drsela po morju. Tedaj pa je pol milje pred nami moj pomočnik zagledal nekaj črnega. Ko smo se približali, smo videli, da se neki črnc krčevito oprigema razbite kobilice čolna. Potem ko smo nesrečnika spravili na krov, nam je povedal strahotno zgodbo.

Vkrkali so ga dan poprej, proti večeru, in sicer na eno izmed tistih gibčnih ladij, na katerih je prostora za kakih 20 potnikov.

Ko so pluli v temi, jih je vzel na piko s svojimi žarometi patrolni čoln.

Britanski zakon predpisuje, da je treba posadko ladje, na kateri najdejo sužnje, obesiti. Zato trgovci s sužnji, kadar pride do neprijetnega srečanja, ladjo sami potopijo s plahkami pokrijejo sužnje, ki so že tako zvezani, in potopijo ladjo.

Tudi Gabra, tako je bilo ime črncu, je doletela takšna usoda. Toda po naključju se je rešil.

De Monfreid pravi dalje, da so glavni dobavitelji sužnjev davkarji, večinoma Evropejci, zaposleni v raznih angleških, francoskih, belgijskih in drugih kolonijah v Afriki.

Kdor ne more plačati davkov v denarju, mu davkar svetuje, naj mu da na račun davkov hčer ali sina. Ko je pogodba sklenjena, proda davkar „človeško blago“ trgovcem, ki sužnje izročijo kupcem; ti so večinoma iz Saudove Arabije. Med trgovci s sužnji in njihovimi „trgovskimi potniki“ so tudi bivši častniki SS in drugi pustolovci.

Glavna semnja sužnjev sta ob Rdečem morju. Tam fante in dekleta razvrste po „kvaliteti“, nato pa jih pridejo kupiti fevdalni veleposestniki.

Henri de Monfreid pravi na koncu, da je glavni vzrok trgovine s sužnji kolonialno suženjstvo, razmere v afriških kolonijah.

Kaj so pridelovali Slovani v davni

Zgodovina kmetijstva starih Slovanov še ni natančneje obdelana. Ni niti zanesljivo znano, kaj vse so pridelovali v davni. Vemo pa, da so bile nekatere kmetijske rastline mnogo bolj razširjene kakor dandanes. Tako so na Slovenskem pridelovali precej več prosa in pozneje tudi ajde, ko še niso poznali koruze. Repa je slabo nadomeščala krompir, ki se je bolj razširil šele sredi prejšnjega stoletja. Po napoleonskih vojnah je bilo več letin slabih in zemlja je bila marsikje zanemarjena, zato je nastopila huda lakota. Tedaj se ljudje niso branili niti krompirjeve juhe, ki so jim je delili v nekaterih krajih, da niso pomrli od lakote. Baje je prav lakota precej pripomogla, da so se hitreje oprijeli pridelovanja krompirja.

Kako pa je bilo z žitom? Zgodovinarji so domnevali, da so Slovani v srednjem veku razen pšenice pridelovali tudi ječmen, rž in oves. Toda to je bila le domneva. Na splošno je bilo zanesljivo, da so izmed žita gojili pšenico, drugo žito pa se je baje razširilo precej pozno. Toda ko so ob srednjeveškem gradu v Golubcu v Srbiji, pred začetkom znane donavske soteske Železnih vrat (ali Djerdap), nedavno med izkopaninami našli okrog 200 gramov pooglenelega zrnja ječmena, ovsu in rži, so zgodovinarji s tem dobili dokaz, da so stari Slovani pridobivali že tudi te vrste žita.

Načrti za spreminjanje puščave v rodovitne pokrajine

Znano je, da precejšnje predele suhega zemeljskega površja zavzemajo brezplodne puščave, ki pa so v zadnjih letih vse bolj postale predmet raziskav. Francoske oblasti na primer izkoriščajo v alžirskem delu Sahare naftne vrelce, ki leže v teh dozdnevno nepomembnih področjih. Egiptovske oblasti pa so se vse bolj začele zanimati za predele puščave v svoji deželi, ki jih nameravajo spremeniti v rodovita področja. Načrt, ki ga imajo, nazivajo „Nova dolina“ predvideva izkoriščanje sladke podzemeljske vode v osrčju zahodne egiptovske puščave, ki je del velike Sahare.

Znanstvena raziskovanja v zadnjih dveh letih so pokazala, da je v vsej zahodni puščavi veliko sladke vode, ki po naravnih podzemeljskih kanalih prihaja iz osrčja jezera Čad, v istoimenski francoski koloniji. Ponekod so te vode komaj 200 do 300 metrov globoko.

Po okvirnem načrtu bi se Nova dolina raztezala od sredine Gornjega Egipta do Sredozemskega morja. Pet velikih oaz — Dahla, Harga, Farafra, Baharija in Siva — bi bile središča te doline. Prve štiri oaze so oddaljene več sto kilometrov od Nila, Siva pa je v osrčju libijske puščave, na meji med Egiptom in Libijo. Prednost tega načrta je

tudi v tem, da omogoča postopno in neposredno izkoriščanje podzemeljske vode in zatorej ne zahteva koncentracije velikih finančnih in tehničnih sredstev. Podzemeljsko vodo bi začeli izkoriščati iz vsake posamezne oaze, sčasoma pa bi prve štiri oaze povezali v plodno dolino.

Novo dolino bi urejali okrog deset let, stroški pa bi znašali okrog sto milijonov egiptovskih funtov.

Strokovnjaki pripominjajo, da so bile omenjene oaze za časa Rimljanov znatno večje in bolj razvite in da je v njih živelo nekaj milijonov ljudi. Puščava zahodno od Nila, zlasti še njen severni del, v bližini Sredozemskega morja, je bila svoj čas žitnica rimskega cesarstva. Novi načrt predvideva med drugim modernizacijo in obnovo starih rimskih vodnjakov.

Predvideno je tudi, da bi bila Nova dolina z železnicami in cestami povezana z dolino Nila.

V Kairu pričakujejo, da bodo kmalu ustanovili poseben vladni odbor, katerega naloga bo, pripravili podroben načrt.

Jugoslavija leta 1980

Leta 1980 bo Jugoslavija po številu prebivalcev znatno večja kakor zdaj — v njej bo živelo najmanj 23 milijonov ljudi, se pravi okrog pet milijonov več kakor zdaj. Toda ostalo prebivalstva se bo, kot pravijo demografi, znatno razlikovalo od sedanjega. Predvsem bo povprečni Jugoslovian tedaj nekoliko starejši, ker se bo delež mlajših letnikov skrčil, delež starejših pa povečal.

Tako so izračunali, da se bo v letih 1960 do 1980 število otrok do 14 let povečalo za 660.000, zaposlenih ljudi, se pravi ljudi, starih od 15 do 64 let, za 3.240.000, medtem ko bo ljudi nad 65 let za 600.000 več. Potemtakem bo imela naša dežela veliko več delovnih rok kakor zdaj, to okoliščino pa imajo ekonomisti za zelo ugodno znamenje za svoje kolege in gospodarske planerje v letu 1980.

V tem letu se bodo prvič v zgodovini Jugoslavije ženske znašle v manjšini. Zadnji dve svetovni vojni sta namreč močno razredčili število moških prebivalcev. Tako je leta 1948 na tisoč moških prišlo 1080 žensk. V povojnih letih razmerje počasi postaja normalno: demografi računajo, da bo pri-

hodnje leto na tisoč moških prišlo 1042 žensk, leta 1980 pa — samo 994.

Prav tako pomembne spremembe bodo nastale tudi pri sestavi zaposlenega prebivalstva, predvsem kar zadeva razmerje med dvema velikima skupinama — kmetovalci in nekmetovalci. Po prvi svetovni vojni se je v Jugoslaviji okrog 85 odstotkov prebivalstva ukvarjalo s kmetijstvom. Leta 1957 je bilo kmetovalcev okrog 60 odstotkov. Z nadaljnjo mehanizacijo kmetijstva se bo število kmetovalcev že zmanjšalo. Predvidoma bo namesto 5 milijonov kmetovalcev, kolikor jih je bilo leta 1957, leta 1980 samo 4,5 milijona, medtem ko se bo število ljudi v nekmetijskih poklicih povečalo od 3,2 na 6,7 milijona. Tako bo dosegla Jugoslavija glede poklicne sestave prebivalstva leta 1980 ravnen, na kateri je zdaj njena najbolj razvita republika — Slovenija, kakor tudi večina razvitih evropskih dežel.

Vam je znano, da . . .

— je verjetno bil Nemeč Drais tisti človek, ki je v preteklem stoletju iznašel vozilo, ki je predhodnik današnjega kolesa?

Prvi atomski vlak

V moskovskih železniških delavnicah grade atomski vlak, dolg 50 metrov, pri katerem bo treba menjati gorivo samo enkrat letno. Atomsko lokomotiva bo imela 5500 KM. Vlak je — kot rečeno — dolg 50 metrov in sestoji iz dveh delov: v prvem so reaktor in naprave za reguliranje pare, v drugem pa turbina in kondenzator. Celotna atomsko lokomotiva tehta 200 ton, kar je nekaj manj kot polovico teže vsega atomskega vlaka, ki znaša 420 ton.

Lokomotivo poganja reaktor na oplemeniteni uran. Reaktor ima obliko cilindra, s premerom poldruega metra, visok pa je dva metra. Ko doseže para 400 stopinj, pri-

de pod pritiskom 80 atmosfer v turbine in energija iz teh se prenese na električne motorje, ki so povezani z osmimi osmi lokomotive.

Prek kondenzatorja se para, ki se je medtem spet spremenila v vodo, vrne nazaj. Konstruktorji sodijo, da bo treba spričo te ekonomične izrabe pare vodo menjati samo vsakih tisoč kilometrov.

Omenjena atomsko lokomotiva bo predvidoma lahko delala z enkratno zalogo jedrskega goriva 7200 ur, se pravi 300 dni. Za vsakih tisoč kilometrov bo potrebno 10 gramov jedrskega goriva. Povprečna hitrost atomskega vlaka bo znašala 90 km na uro.

ral sem se spet skloniti in zasaditi lopato v premog. Toda dvignil sem jo samo petali šestkrat, ko sem zaslišal, da je Huber prenehal z vrtanjem. Seveda ni odložil, tudi si ni z umazano roko potegnil prek obraza, vznemirjeno je pogledal po rovu in napeto prisluhnil. Tudi Antek je prenehal z delom. Še preden sem utegnil vprašati, kaj gledata in poslušata, je nekje blizu ali daleč, tega nisem mogel ugotoviti, zahrumelo.

»Gas! Plin!« je zaklical Huber, odvrgl sveder in pograbil svetilko. »Bežimo! Bežimo!«

Zahrumelo je še huje, s stropa se je odkrušilo in v opornikih je zaškripalo.

»Hitro, hitro!«

Sam ne vem, kako sem pritekel do križišča. Še enkrat je zahrumelo, luči v glavnem rovu so ugasnile, samo še jamske svetilke so metale pošastne sence na opornike ob straneh.

»Gas! Plin! Ogenj! Bežimo, hitro! Schnell, schnell!«

Okoli mene so kričali, nekje pa je hrumelo, zamolklo, preteče. Sprva sem pustil, da so me odrivali in prehitevali, kmalu pa sem začel tudi jaz teči na vso moč in sem prehiteval druge. Teči je bilo teže in teže, ker je bilo čedalje več rudarjev, rov pa je bil zastavljen z vagončki. Nekateri

rudarji so splezali na vagončke, se plazili po vseh štirih po premogu, se spet spustili na tla in se prerivali dalje.

»Moramo priti ven, preden zajame ogenj naše obzorje! Do šahta! Kaj stopiccate, kaj se obotavljate? Naprej, naprej!«

Pritekli smo do šahta, a tu je bilo natrpano ljudstva in vagončkov. Ker tudi tu niso gorele električne luči, so temo sekale neštete jamske svetilke. Kako strahotne so bile postave, ki so se rinile proti šahtu, ki so krilile z rokami, suvale na vse strani, si delale prostor s komolci in pestmi pa kričale, kričale.

»Kaj čakate? Pustite me dalje! Umakni se, teslo!«

Od šahta so prihajali spet drugačni glasovi.

»Stojte, stojte, ne rinite dalje! Zmečkali nas boste! Ali ni nikogar, ki bi napravil red? Kje je kak paznik, kak inženir? Halo, halo!«

In spet okoli mene:

»Kaj je pravzaprav? Kaj se je zgodilo?«

»V obzorju nad nami je eksplodiral plin. Ogenj se iz stranskega rova širi v glavni rov. Če pride do šahta, smo izgubljeni!«

»Kako je z rudarji?«

»Kaj je z dvigalom?«

»Dvigalo vozi rudarje nad nami. Moramo počakati! Samo mir, mir in pamet!«

Iz splošnega kričanja se je izvil visok deški krik.

»Oče! Kje ste, oče?«

Spomnil sem se na strica. Stric dela v obzorju nad nami. Kaj, če se je vrgalo prav v njegovem rovu?

Z vso silo sem se začel prerivati, a krepki komolci so me takoj zadržali.

»Kdo se tu preriva? Če crknem jaz, crkni še ti!«

»Izgubljeni smo, izgubljeni!« je zavekal nekdo.

»Gospodje lastniki, direktorji in uradniki pa prav zdajle sedajo k malici: narezek, žemlje, vino!« je prišlo od onstran vagončka.

»Kak delničar se še gotovo ni izvlekel iz postelje!«

»Ti se tudi ne bi, če bi bil sit, spočit in bi imel pri sebi mlado debeluško.«

In tam od jaška:

»Mir! Ne prerivajte se! Stojte! Posluš!« Hrušč je nekoliko potihnil.

»Tako, ko bodo rešili rudarje iz zgornjega obzorja,« je nekdo kričal tam od šahta, »pridejo po nas. Reševalci so že

Kje ste, Lamulovi?

23 Anton Ingolič

Toda te besede so bile izgovorjene s tako dobrodušnostjo, da sva oba s teto vedela, da jih bo že zvečer nataknil, in Jera je obema prerokovala, da jih ne bova vrgla z nog, ko se bova navadila naje. Zares, morala bi imeti otroka, morala bi se vrniti v domovino, tu hira, še umrla bo. Stric se je njenemu domotožju sicer smejal, a na tihem ga je skrbelo. »Nekaj bom moral podvzeti,« mi je dejal, ko sva tega jutra odhajala na šiht, »morala bi imeti otroka ali pa se bova morala vrniti domov.« Pa je takoj zavrnil misel na vrnitev. »Peljal jo bom k zdravniku v Dortmund. Z zvijačo jo bom spravil k njemu.« Vso pot je govoril o teti, jaz pa sem gledal rožiče. Samo naj Huber odloži sveder, naj si z umazano roko potegne prek potnega obraza in reče: »Rast!« Vozil poln vagonček. Oprl sem se na lopato in zravnal. Nič, še vedno nič! Pa imam tako malico, kakršne še nisem imel! Mo-

Trebimo sadovnjake, pomlajujmo sadno drevje in poenotimo sorte

TREBLJENJE SADOVNIJAKOV

Lanska preobilna sadna letina nas je znova opozorila, da je treba staro onemoglo sadno drevje iztrebiti. To drevje namreč rodi le v letih, ko so pogoji za rodnost posebno ugodni, pa še tedaj prinaša le sadje slabe kakovosti. Če po naših sadovnjakih ne bi bilo teh onemoglih dreves, sadni trg lani jeseni ne bi bil preobložen. Ponudba in povpraševanje po sadju bi bila izenačena in cena sadja bi bila višja. Za sadje bi skupili več, sadje nam ne bi gnilo v kletih in dela bi imeli precej manj.

Staro kravo, ki nam ne da več dosti mleka, oddamo mesarju, opešano lucerno podorjemo, zakaj ne bi odstranili drevesa, ki rodijo samo v posebno dobrih letinah in nam tedaj ceno samo tlačijo in povzročajo preobilno, neplačano delo.

Zelo številni so med nami še vedno kmetje, ki pravijo: Mlado sadno drevje je težko spraviti naprej; veliko mladih dreves pogine. Škoda je torej vsakega drevesa, da bi ga odstranili, dokler samo ne pogine. Ta zagovor proti trebljenju vendar že leta sem ne drži več. Res je nekdanje zelo veliko mladih sadnih drevesc poseblo, ker drevesničarji še niso cepili zlahkne in za pozebo občutljive sorte na proti požari odporne deblotvorce. Veliko mladih drevesc je poginilo radi slabega sajenja, ko so stlačili korenine drevesca pri sajenju v malo luknjico. Sedaj vsak kmečki človek ve, kako mora sadno drevesce saditi. Imamo pa tudi lege in zemljine, kjer sadno drevje ne uspeva in tu pogine veliko drevesc. V takšnih legah in zemljinah se ne splača saditi, ker se tu sadjarstvo nikoli več ne bo izplačalo.

Odstranjujemo drevesa posebno v prego-

stih nasadih. Do vsakega drevesa naj imata sonce in zrak dostop, ker je to prvi in glavni pogoj za pridelavo kakovostnega sadja. Če imamo mlade nasade pregosto nasajene, izkopljimo odvišna drevesa, presadimo jih na drugo mesto.

POMLAJEVANJE SADNEGA DREVJA

Pod pomlajevanjem razumemo prikrajševanje vodilnih vej in vrha sadnemu drevju, ki je v donosnosti opešalo. Opešano drevje z močno usločenimi vejami slabo rodi in prinaša samo zakrnten, ničvreden sad. Če dol viseče dele odrežemo po vseh vejah, spravimo drevo zopet v rast in do boljše donosnosti.

Veje odžagamo tik pod primerno stoječo vejico, ki je pripravna za nadaljevanje veje.

Pomladitev je potreba tudi pri mladih drevesih, če tem kakšna bolezen ali živ škodljivec poškoduje korenine. S porezanjem krone bi mogli rešiti pogina, še marsikatero drevesce, ki mu je voluhar požrl korenine. Malo koreninic, ki jih je voluhar mogoče še pustil, ne more več preskrbeti celotne krone s sokovi in mora brez močnega zmanjšanja krone poginiti.

Če nam sorte dreves, ki so potrebne pomladitve, ne ustrezajo, tedaj jih precepimo na ustrezajoče sorte.

POENOTENJE SORT

Ena največjih hib našega sadjarstva je preveliki mišmaš sort pri jabolkah. Rajni inž. Klein, ki je dolga leta vodil sadjarstvo naše dežele, je trdil, da imamo na Koroškem okoli 900 jabolčnih sort. Naši sadjarji se še vedno radi pohvalijo z velikim številom sort, čeravno pospeševalci sadjarstva

že leta dokazujejo potrebo po enotenu sort v naših sadovnjakih na take, ki več ali manj vsestransko zadovoljujejo.

Imejmo pred očmi, da imamo v dobrih letinah za domači trg preveč sadja in da ga bomo izven domačega trga prodali na veliko le, če bomo poleg dobre kvalitete sadja imeli velike količine sortno enotnega sadja. Veletrgovec kupi sadje le, če dobi v enem kraju par avtomobilov ali vagonov sadja take sorte, ki je na trgu znana in zaželjena. In tega pri nas doslej nikjer ni bilo.

Radi poenotenja sort je precepljanje sadnega drevja nujno potrebno. Rodovitne sorte rodijo že tretje, manj rodovite pa peto leto po precepljenju. Izguba letin forej gotovo ni prevelika, če upoštevamo, da dobimo s precepljenjem zelo hitro večje količine sortno enotnega sadja. Upoštevati pa je treba, da bomo za precepljanje izbrali le sorte, ki so primerne za naše talne in podnebne prilike.

Zelo potrebno bi bilo, da bi se sadjarji organizirali. Združeni sadjarji bi se lahko pogovorili, na katere sorte bi precepljali. Tako bi v nekaj letih pridelali lahko že večje količine istih sort.

Sorte, na katere naj bi poenotili naš sadni izbor, so zajete v zveznem in deželnem sortimentu. Zvezni jabolčni sadni izbor, ki

velja za celo republiko, obsega sledeče sorte: Beličnik, James Grieve, Koksava oranževka, Jonathan, Krivopecelj, Ontario. Deželni sadni izbor pa obsega sorte: rumeni Belfler, Starking Delicious, Kanadka, Lepi Boskop, Labodska banana, Šampanjka. Poleg zgoraj navedenih namiznih sort imamo na izbiro še gospodarske in industrijske sorte: Bobovec, Brunner, Triersko jabolko, zimski Mošancgar, zimski Rambur in Barmanko. Od vseh teh sort si izberemo samo da samo 3 do 4 sorte in to skupno na vsaki ne pa posamič tu in tam kakšen kmetovalcing. Polzer

Priporočljive sorte in cene jarega žita

Semensko žito razmnoževalne stopnje „original“ koroškega izvora se bo letos pomladi prodajalo:

jara pšenica	šil. 410.—
jari ječmen	„ 390.—
oves	„ 346.—

Cena velja za 100 kg žita v vrečah, vključno prevoza do oddajne postaje oz. skladišča. To semensko žito bo oprášeno (gebeizt). Na razpolago bodo naslednje sorte:

jara pšenica:	Kärntner Kolben, Kärntner Grannen, Kärntner Früher,
jari ječmen:	Violetta, Haisa, Vollkorn,
oves:	Flämingstreue, Erno Gelb.

Število domačih živali nazaduje

Že več let štetja domačih živali kažejo padanje števila konj, ovc in koz. Pri zadnjem štetju 3. decembra 1958 pa je bilo ugotovljeno, da je v letu 1958 nazadovale tudi število goveje živine in prašičev.

V letu 1958 se je na Koroškem zmanjšalo število goveje živine za 4000 glav, število molznic pa za 1200 glav. V istem času je število prašičev padlo za 2.298 glav.

Iz primerjave rezultatov štetja živine decembra 1938 in decembra 1958 pa se vidi, da se je število domačih živali na Koroškem v zadnjih 20 letih znatno zmanjšalo. Tako je padlo število goveje živine

v zadnjih 20 letih za 35.699 na 184.240, število prašičev pa za 2.377 na 232.650 glav. Pri prašičih je najbolj nazadovale število plemenskih svinj (za 28,6 %). Konj so decembra 1958 našli le še 21.900 (25.383), ovc 33.957 (70.703), koz pa 14.700 (27.401). Številke v oklepajih pomenijo število leta 1938.

Medtem ko število domačih živali na splošno pada, je v zadnjih 20 letih število perutnine naraslo. Decembra 1958 je bilo število kokoši s 635.284 za 36,9 % višje od števila decembra 1938. Število kokoši pa je naraščalo tudi še v letu 1958.

Kakšne bodo letos cene plemenske živine?

Delovna skupnost živinorejskih zvez pingavskega goveda v Avstriji sporoča, da so na lanskih 29 plemenskih sejmih nasproti letu 1957 narasli tako ponudba kakor tudi povpraševanje in cena. Skupno je bilo lani na teh sejmih prodanih 1189 bikov s povprečno ceno 8.319 šil., 753 krav s povprečno ceno 7.209 šil. in 1017 telic s povprečno ceno 6.251 šil. Najdražji bik je bil prodan za 83.700 šil., najdražja krava za 14.000 šil., najdražja telica pa za 13.000 šil. Izvoz plemenske živine pingavske pasme se je nasproti 1957 lani podvojil.

Na zadnjem plemenskem sejmu Zvezne koroških prašičerejcev v Št. Vidu so bile dosežene naslednje cene:

Nemška plemenita pasma:	
30 merjascev	á 1800 — 2700 šil.
27 svinj	á 2500 — 3700 šil.
Nemška požlahtnjena pasma:	
13 merjascev	á 2000 — 2900 šil.
7 svinj	á 3000 — 3200 šil.

Povpraševanje za svinjami je bilo dobro, za merjasci ravno še zadovoljivo. Prihodnji sejem bo v soboto, 4. aprila t. l.

Subvencije v rastlinski proizvodnji

Na seji odbora za rastlinsko proizvodnjo pri kmetijski zbornici so razpravljali tudi o subvencijah za pospeševanje rastlinske proizvodnje. V ta namen stoji v letu 1959 zbornici poleg kreditov na razpolago menda nad 5 milijonov šilingov, ki jih bodo uporabili kot subvencije za naslednje ukrepe:

Pašnine v letu 1959

Deželna vlada in kmetijska zbornica proročata v letu 1959 naslednje pašnine, ki so preračunane za srednje dobre planinske pašnike in za 100 dni paše:

mlada goveda pod 1 letom	S 160.—
mlada goveda 1 do 2 leti	S 220.—
mlada goveda 2 do 3 leta	S 280.—
goveda nad 3 leta	S 330.—
konji 1 do 2 leti	S 330.—
konji 2 do 3 leta	S 380.—
konji nad 3 leta	S 430.—
kobile z žrebeti	S 500.—
ovce	S 30.—

- Izjemna pocenitev umetnih gnojil** z namenom, da se na kmetiji zboljša krmna baza. Lani so v ta namen porabili 1,2 milijona šilingov, ki so jih uporabili za pocenjeno dobavo 6656 ton umetnih gnojil (subvencija ca. 180 šil. na ton), s katerimi so pognojili 2975 ha travnatega sveta pri 1026 kmetih.
- Gradnja silosov.** Na kubični meter silosnega prostora je določena subvencija za gorske kmete šil. 42, za ravninske kmete šil. 20. Poleg te subvencije so letos za gradnjo silosov na razpolago tudi posojila iz sredstev kreditov za agrarne investicije.
- Kultiviranje zemljišč.** Lani je bilo s subvencijo kmetijske zbornice kultiviranih 74,6 ha zemljišč.
- Gradnja gnojlišč** letos ne bo več deležna subvencij, pač pa bodo v ta namen na razpolago posojila iz sredstev kreditov za agrarne investicije.

na delu. Vsak čas bodo zajezili požar. Potrpiamo!

Še dvakrat, trikrat so ponovili, kar je povedal prvi glas, potem se je razburjenje za spoznanje poleglo.

»Premalo zračijo. Za vsako marko, ki gre za varnost delavstva, ji mje žal. Samo grabijo in ropajo, zemljo in nas. Še danes bomo priredili protestni shod.«

»A najprej boš moral priti iz jame.«

»Če nas bodo potegnili ven mrtve, bo protestni shod še bolj učinkovit.«

Zbegano sem se oziral na vse strani in poslušal. Že sem se videl v plamenih, a spet mi je odleglo in trdno sem verjel, da bo dvigalo vsak čas priropotalo in me potegnilo na zrak. Da bi vsaj našel Huberja in Antka!

Spet je zahrumelo nad nami. Sledilo je še silnejše kričanje in prerivanje, čeprav smo vsi vedeli, da ne moremo nikamor in da s kričanjem ne moremo ne priklicati dvigala ne zaustaviti ognja.

»Da bi bil vsaj južino vzal s seboj!« je dejal nekdo ob meni, ko se je hrušč čez čas nekoliko poleglo.

»Pojdi ponjo, nihče ti ne brani!«

»Pojdi ti!«

Kakšno veselje je morala imeti teta že

vse dni, kar se je ukvarjala z načrtom, kako naju bo s stricem presenetila! Zdaj pa stoji zunaj pred izhodom in njene dobre oči so polne groze in solz. »Stric je morda že zunaj, oba čakata name, morda pa ga ni, morda... Če strica ni, si bo teta izjokala oči. In če še mene ne bo? Kaj bodo napravili z menoj? Pokopaj me bodo. Za pogrebom najbrž ne bo nikogar razen tete Jere. Potem bo teta pospravila svoje stvari in se vrnila na Strmec. Kako bo povedala materi? In kaj bo dejala mati? Oba bo izgubila v trenutku; sina in moža, saj bo teta morala tudi povedati, kako je z očetom. Rudarsko delo je prekleto. Če pridem srečno ven, se ne vrnem več v jamo! Zjutraj greš veselo razpoložen z doma, neseš si s seboj piškote pa fige in rožiče, ves čas misliš, kdaj bo prišla ura malice, nenadoma pa zagrmí nad tabo in zdaj tičiš nekaj sto metrov pod zemljo in ne veš kdaj videl sonce ali ne. Prav je imel boter. Jama je samo za mrliče. Torej smo mi vsi mrličí, živí mrličí za zdaj, kmalu pa bomo pravi. Kje je le Amon? Od njegovega čudaškega sklepa je že minilo dobro leto. Torej je že spregovoril. Le zakaj se ne oglasi? Stricu Lenartu sem se že javil. Morda je Amonovo pismo že na poti. Molka ima gotovo dovolj, kazni tudi, zdaj je pomirjen. Ko bo izvedel za mojo

smrt, bo najprej dolgo molčal, potem pa začel z zamolklim glasom:

Prijatelj mi je bil,
pod zemljo je šel živ,
mrtvega...

Meni ne gre, Amon bi znal lepo napisati. Ne samo o meni, o nas vseh. O tistih, ki so zgoraj nad nami, ki so že dotrpeli ali pa se še zvijajo v strašnih bolečinah, in o nas, ki čakamo, na rešitev ali smrt. Pa še o tistih, ki trepetajo pred izhodom, o teti Jeri, o Antkovi in Huberjevi ženi, o njunih otrocih, o...

»Halo! Čujte, čujte!«

Prisluhnili smo.

»Javljajo, da za nas ni več nevarnosti, ogenj je zaustavljen, zato mir in potrpljenje!«

»Če je le res!«

»Plini so zahrbtni, misliš, da je vse končano, pa ti eksplodira kje drugje. Dokler ne vidim svoje Agneze, Lizl in Herberta, ne verjamem.«

»Ti ne boš verjel, ko boš že ležal doma v postelji.«

»Ti boš pa menda šel po suknjo in mico!«

»Bom, seveda bom!«

Zares, visok, postaven rudar se je iztrgal iz množice in se izgubil v temi glavnega rova. Občudoval sem ga in zavidel sem mu.

»Oče, kje ste, oče?« je kličal že znani glas. »Oče, oče!«

In čez dolgo:

»Willi! Kje si, Willi!«

Takoj nato:

»Tu sem! Pridite, oče!«

»Že grem!«

Kako hitro je Willi našel očeta, jaz pa ga iščem že leto dni! Tu v Eibisfeldu ga ni in tudi v okoliških revirjih ne. S stricem že ves čas vprašujeva po njem. Stricem pozna v vsakem kraju kakega slovenskega rudarja. Toda o očetu ni nikomur nič znanega, tudi ne o rudarjih, ki naj bi bili poleti prišli iz Avstrije. »Rekel sem, da te falot ni blizu,« je ponovil stric po vsakem brezuspešnem poizkusu. »Ga bomo že našli,« me je hrabrila teta, »na pomlad, ko bodo dnevi daljši, se bosta odpeljala kam dalje, povsod so naši ljudje.«

(Nadaljevanje sledi)

Ludvik Bemelmans:

Pogreb sedmega razreda

Nikogar niso opazili. Železniška uprava je dala v promet posebne vlake, da bi vse državljane do zadnjega odpeljala v prido. Celo železnica je bila zgled urejenosti vsevedne države. Bili so vagoni prvega razreda, ki so bili rdeče tapcirani in z rdečimi zavesami, bili so kupeji drugega razreda z zelenimi sedeži, tretjega (A) razreda s sedeži iz mehkega lesa in izdelani po telesnih oblikah in tretjega (B) razreda z oglatimi sedeži iz trdega lesa in... šestega, v katerem so potniki stali.

Nergači, nezadovoljni sovražniki vlade, so govorili o vagonih šestega razreda — ki da so bili brez poda in ki da so imeli le stene in streho — v katerih da so potniki morali teči po tračnicah. To pa seveda ni bilo res.

Neprestana budnost pravosodnega ministrstva je vse upornike zavrnila z zemljo ali jih spreobrnila. Vse, razen enega — odpadnika. Onega, ki se je imenoval Emil Kratzig, ki je sam hodil po svoji poti nerada.

Nekoga sončnega majskega jutra, ko so vsi državljani odšli v prido, da bi se nadihali svežega toplega zraka, in bili vsi odeli v pisane noše, izdelane po načrtih ministrstva za obleko in perilo, se je Kratzig ovil s šalom, z galošami na nogah in v težkem zimskem plašču zatekel v najbolj odvraten predel, ki ga je mogel najti: v kraj, kjer je bila državna plinarja in tovarnjaki polni smrdečih smeti. Tu je prebil dan v dolgih žolčnih govorih, v katerih je napadal ministre, vlado, državo kot celoto, in se nato vrnil domov, da bi se naspal pri odprtem oknu.

Naslednjega dne je Emil Kratzig zbolel. Prehlad se je spremenil v vnetje pljučne mreže in državni zdravnik, ki je prišel naslednjega dne in mu ukazal, naj ostane v postelji, je le pokimal z glavo. Toda Emil Kratzig je prekršil doktorjevo naročilo, vstal je in z visoko vročino odhitel v mestni svet. Sel je mimo uradov za rojstva, davke in ženitve in odprl vrata v urad za pogrebe, vrata v sobo 54.

Uradnik mu je ponudil stol. Na mizi je bil velik album. Odprl ga je, da bi ga Emil Kratzig mogel pregledati.

"To je," je rekel glavni uradnik "pogreb prvega razreda — ta ni za vas, je le za prvi in drugi razred državnih uslužbencev." Pokazal mu je prvo sliko in zbrbral: "Pogreb prvega razreda sestavlja pogrebni zavod prvega razreda," in uperil svinčnik na štiri angele, ki so izrezljani iz tikovega lesa stali na štirih voglih pogrebne voza na gumastih kolesih.

V ta pogrebni voz je vpreženih šest konj s črnimi ogrinjali in črnimi perjanicami. Opremljeni so s srebrno opremo. Poleg škofa in dveh cerkvenih dostojanstvenikov je tu v številni zbor 60 dečkov-pevcev, nadalje spada sem glasba, zvonovi vseh cerkva, salva iz pušk, kadilo in pri veliki maši še 12 zlatih svečnikov z voščenkami."

Obnil je stran in pokazal pogreb. "Prišli gega razreda. "Tu pride v poštev tisti voz

CIRIL ZLOBEC:

Čakam te

Pri meni si,
a jaz sem sama:
ne vzdramiš se, ko te objamem.

Pri meni si,
a jaz sem sama:
ne slišiš me, kadar te kličem.

Pri meni si,
a jaz sem sama:
ti neprestano si na poti.

Pri meni si,
a jaz sem sama
in čakam te, o, čakam, čakam.

na gumastih kolesih, štiri konji s črnimi ogrinjali, črnimi perjanicami in srebrno opremo ter tremi svečniki. Toda škofa ni, zbor pa sestavlja 40 dečkov-pevcev. Seveda je še kadilo in šest svečnikov pri veliki maši, nadalje polovica zvonov, brez salve, v prvorazrednih svečnikih pa navadne sveče."

Obnil je stran in pokazal pogreb "Prišli smo do pogreba tretjega razreda," je nadaljeval. "Tu je pogrebni voz drugačen,

vendar prav tako lep z enim samim angelom na vrhu, z zavesami iz navadnega platna, z dvema konjema z niklasto opremo, črnimi ogrinjali in perjanicami, z dvema svečnikoma, brez mladinskega zborja, poje pa moški kvartet. Niklasti so tudi svečniki, pa dva zvana pokopališke kapelice. Nadalje en svečnik in dva kaplana, kadilo, nekaj sveč, seveda lojenice, ne pa voščenske. Toda niti ta ni za vas."

Prestopil se je na levo nogo in spremenil glas: "Pogreb četrtega razreda je nekoliko bolj enostaven. Imamo voz tretjega razreda, enega konja z ogrinjalom in perjanico

SLAVKO JUG:

Daleč nekje

Daleč nekje sije sonce
in češnje cveto in pomlad,
s pisano haljo zastirta,
legla je v snu preko trat.

Daleč nekje so spomini
na čas tistih čudežnih dni,
ko je pred nama bilo
na tisoč odprtilih poti.

Zdaj, ko so ustnice tihe
in ko sva trudna oba,
zdaj, draga, res več ne morem
s tabo na konec sveta.

ter niklasto opremo. Imamo en svečnik, enega pevca, dva strežnika in kadilo, pri maši orgle in dva svečnika z lojenicami."

"Pogreb petega razreda," je nadaljeval, "je tu". In obrnil je stran. "Tu je soliden voz, en konj, brez ogrinjala, brez perjanice, toda konj je črn. Imamo še kaplana, enega pevca, enega strežnika, kadilo, pri maši ni glasbe, pač pa dva lesena svečnika z rabljenimi lojenicami."

Za trenutke je obstal.

"In končno smo prišli do pogreba šestega razreda," je rekel. "Tu je spet voz petega razreda, črn konj, kaplan, brez pevca, en strežnik, dva lesena svečnika z dogorelima lojenicama in mali zvon."

Obrnil je stran, da bi pokazal sliko: "Pri tem podrebu pride v poštev izposojena krsta. S tem prihranite na stroških."

Poleg slike tega mračnega izdelka mizarjev je priložena fotografija, ki prikazuje njegovo ekonomično uporabo. Njena zunanost je kot zunanost vsake druge skromne krste, ima pa genialen dodatek — ko se potegne zapiralo, se dvojna vrata na dnu odpro. Ko je krsta polna in jo odnesejo na grob, se krsta spodaj odpre in mrtvec pade v grob. Tako se izposojena krsta more nštetokrat uporabiti...

"Zelo enostavno..." pravi uradnik, toda stavka niti ni dokončal, ker je Emil Kratzig že izginil.

Emila Kratziga ni nihče videl do sredi naslednje noči. Policaj Zapetač, ki je stal sredi trga, je opazil bledega moškega, ki se mu bliža. Oblečen je v dolgo belo nočno srajko. Na glavi ima cilindar. Nanj je s koščkom svilenega traku pripel črno perjanico. V rokah pa nosi dve prižgani sveči, pod pazduho pa lopato.

"Kako vam je ime?" ga vpraša policaj Zapetač.

"Emil Kratzig sem," pravi moški. "Umril sem preteklo noč. Grem na pokopališče. To je pogreb sedmega razreda."

Jules Verne — največ prevajani
francoski pisatelj

Med francoskimi avtorji, ki so bili lani prevedeni v tuje jezike, je začudo na prvem mestu Jules Verne s svojimi utopičnimi romani, ki pa so v našem času postali resnični in ob katerih je stvarnost v marsičem celo prekosila Vernovo domišljijo. Lansko leto je izšlo po svetu 90 prevodov iz dela Julesa Verne. Drugi avtor v tej statistiki je Honoré de Balzac s 50 prevodi, takoj za njim je Alexandre Dumas — oče z 49 prevodi, Maupassant je dosegel 40 prevodov. Zola in Victor Hugo 37. Francois Mauriac 29, Stendhal in Romain Rolland 27, André Gide in Colette 22, Flaubert in Alphonse Daudet pa 13.

ZLOČINI OBTOŽUJEJO:

Pekel v Treblinki

Strah, ki je jel obvladovati te ljudi na trgu, je trajal samo nekaj minut, nemara le dve ali tri minute, zgolj tako dolgo, da so se vsi ljudje zbrali. Izpraznjevanje vagonov je bilo vselej združeno z nekimi ovirami: vsaka skupina je imela s seboj neobgljence, kruljavce, starčke in bolnike, ki so se komaj držali na nogah.

Naposled so le bili vsi zbrani na trgu. Neki Unter-Scharführer (podčastnik SS) je jel govoriti: zlogujoč z močnim glasom posamezne besede, je velel prisilec, da naj puste svojo prtljago na trgu in naj vzamejo v kopališče zgolj osebne dokumente, dragulje in neobhodne toaletne potrebščine. Mahoma je planilo v duha nšteto novih vprašanj: Ali naj vzamejo tudi kaj čistega perila, ali ne bo kdo odpiral njihovih zavitek, ali se ne bo prtljaga, ki jo bodo pustili kar takole na trgu, zamešala in ali ne bo celo nevarno, da kaj izgine? Toda neka strašna moč jih je gnala dalje: šli so naglo, molče, ne da bi si stavili nova vprašanja ali se ozirali nazaj; koračili so proti odprtini, ki je bila zasekana v šest metrov visoko žično ograjo, maskirano s smrekovimi vejami. Zavili so mimo ovir, narejenih iz tankov, mimo žične ograje, ki je bila trikrat višja od človeka, mimo tri metre široke tankovske jame, potlej mimo nekkih valjarjev iz železne žice, raztresenih sem in tja po tleh, da bi se noge tistega, ki bi hotel pobegniti, ujele vanje kakor se ujame muha s svojimi nožicami v pajčevino; nato so jih spustili skozi novo ograjo iz bodeče žice. In tedaj se jih je polastil strahoten občutek, občutek obsojencev, občutek popolne nemoči: Od tod ni mogoče pobegniti, ni se mogoče vrniti nazaj in ne se boriti. Z lesenih stolpičev so bile namerjane vanje odprtine topov. Mar naj kličejo na pomoč? Saj so vendar okrog njih sami SS-ovci in stražniki, oboroženi s strojnimi puškami, granatami in samokresi. Ti so zdaj njihovi gospodarji. Tanki in letala, ozemlja, mesta, nebo, železnice, zakoni, časniki, radio — vse je njihovo. Ves svet molči, pobit, ustrahovan od banditov, ki so se polastili domovine. Molči London, molči New York. Samo nekje daleč, več tisoč kilometrov dalje, gmi na obrežju Volge sovjetska artilerija in trdovratno oznanja svetu mogočno voljo ruskega naroda, da se bori za svobodo na žrtoljenje in smrt; s svojim vzgledom spodbuja k boju in odporu vse narode sveta.

Medtem je na trgu pred "kolodvorom" dve sto delavcev — tistih, ki so nosili na rokavih modre trakove — molče, s spretnimi in hitrimi gibi odpiralo zavitke, kovčge in torbe ter odvezovalo jermene nahrbtnikov. Prtljago, ki so jo zapustili pravkar došli ljudje, so najprej sortirali in razvrstili po njeni vrednosti. Nanosili so cele kupe sukanca v klobčičih, otroških hlačk, majhnih srajc, sukna, sviterjev, nožev, britev, pa svežnje pisem in fotografij, vse polno šivalnih naprtnikov, steklenič z dišavami, ogledalc, čepic, copat, klobučevinastih škornjev, podšitih z volno in pripravljenih za čas hudega mraza, ženskih čevljev, nogavic, čipk, pidžam, in še polno zavitekov surovega masla, kave, škatel kakaa, molitvenih priprav, ročnih svečnikov, knjig, prepečenca, pa neke violine in igračke. Človek mora biti na moč izurjen, da lahko v nekaj minutah razvrsti tisoče takih predmetov, jih oceni in izbere tiste, ki jih je treba poslati v Nemčijo, iz vrste onih, ki jih je treba vreči v ogenj, ker so stari in zakrpani. Gorje si ga delavcu, ki bi se zmotil in bi bil uvrstil star kovčeg iz debele lepenke med usnjene kovčge, ki so namenjeni za Nemčijo, ali ki bi vrgel na kup kratkih nogavic prave pariške nogavice z njihovo tovarniško znamko! Delavec se sme zmotiti samo enkrat in potlej nikdar več.

Štirideset SS-ovcev in šestdeset stražnikov je bilo zaposlenih pri "transportu" — tako so imenovali v Treblinki prvo stopnjo, ki sem jo že opisal: sprejem vlaka, izkrcanje jetnikov na "postaji" in na trgu, nadzorstvo nad delavci, ki so izbirali in ocenjevali prtljago. Pogosto so delavci skrivaj snedli kakšen košček kruha, sladkorja ali bonbonov, ki so jih našli v torbah z živčevjem. To je bilo prepovedano. Vse, kar so jim dovolili, je bilo to, da so si smeli po opravljenem delu umiti roke in obraz s kolonjsko vodo ali z dišavami — v Treblinki je namreč primanjkovalo vode in samo Nemci in stražniki so se smeli z njo umivati. Medtem ko so se tedaj še živi ljudje

pripravljali za kopanje, se je bližalo koncu odbiranje njihovih stvari — vrednote so odnesli v posebno skladišče, pisma, fotografije novorojenčkov, bratov, zaročenke, orumenela poročna naznanila, te tisoče dragocenih predmetov, ki so bili neskončno ljubi njihovim lastnikom, v obeh gospodarjev Treblinka pa so veljali samo kot zmes in znes nepotrebnih drobnarij, so zmetali na kup in nato vrgli vse skupaj v ogromno jamo. Na njenem dnu so že ležali stotisoči podobnih pisem, dopisnic, posetnic, fotografij, listi iz zvezkov, izpolnjeni z otroškimi čečkarijami ali s prvimi poskusi risanja z barvastimi svinčniki. In nato je bil trg za silo pometen in pripravljen, da sprejme novo krdelo obsojencev.

Prihod take skupine ni potekel vselej tako, kakor smo ga opisali. Kadar so jetniki vedeli, kam jih vodijo, so se upirali. Kmet Skrzeminski je videl ljudi, ki so razbili vrata na vagonu, podrli stražnike na tla in jo ucvrli proti gozdu. Vse take ubežnike so pokosili z rafali. Može so nosili s seboj četrto otrok od štirih do šestih let. Tudi te so pobili. Kmetica Marijana Kobusova je pripovedovala o nekem drugem primeru odpora. Ko je neki dan delala na polju, je mogla opazovati usmrtnih šestdesetih oseb, ki so pobegnile iz vlaka in skušale doseči bližnji gozd.

Skupina obsojencev je prekoračila drugo ograjo in dospela na novi trg; tu se je dvigala silno obsežna baraka, ki je imela ob desnem boku tri nadaljnje barake. Izmed teh sta prvi dve služili kot shramba za obleko, tretja pa je bila namenjena obutvi. Nekoliko dalje proti zahodu so stale hiše SS-ovcev in stražnikov, skladišča živil, hlevi, pa kamioni, avtomobili in oklopni vozovi. Vse to je imelo videz navadnega taborišča, tako kakor, postavimo, taborišče št. 1.

Na južozahodnem oglu dvorišča je bil neki prostor zakrit z vejami. Tam si mogel prebrati na baraki napis "Ambulanta". Onemogle ljudi in težke bolnike so medtem že ločili od teh, ki se pojedejo kopat, in so jih na nosilih prenesli v to ambulanto. Tedaj je stopil iz barake neki zdravnik v beli halji in z rdečim križem na levem rokavu; ta je nato koračil pred skupino z bolniki. Kaj se je potlej dogajalo v "ambulantni", o tem povemo kaj več nekoliko pozneje.

Drugo stopnjo "obdelave" teh jetnikov označuje poskus, da bi zlomili njih voljo z neprestanimi kratkimi, naglimi povelji. Ta povelja so izrekli s tistim proslulim odsekanim, subim glasom, ki se je z njim bahala nemška vojska in ki naj bi bil eden izmed "dokazov", da so Nemci gospodovalna rasa. Glas "r", pogrkovan in trd hkrati, je pokal kakor bič.

"Achtung!" In v smrtni tišini je glas Scharführerja izgovarjal besede, ki jih je že znal na pamet, saj jih je v teku dolgih mesecev tolikokrat ponavljal:

"Može ostanejo na trgu. Ženske in otroci se slečejo v barakah na levi."

Priče so nam pripovedovale, kakšni prizori so se odigravali v tem trenutku. Vznesena čustva materinske, zakonske, sinovske ljubezni so dala tem nesrečnežem slutiti, da se vidijo poslednjič. Stiski rok, poljubi, blagoslovi, solze, na hitro izrečene besede, ki so vanje polagali vso svojo ljubezen, vso bolest in nežnost, ves svoj obup... SS-ovci, ki psihiatri smrti, so vedeli, da je treba nemudoma zadušiti in omrtviti ta čustva. Ti psihiatri smrti so predbro poznali preproste zakone, ki veljajo v vseh klavnicah sveta. V Treblinki je bila živina tista, ki je uporabljala klavniške zakone nasproti ljudem. Trenutek, ko iztrgaš hčere njihovim očetom, matere sinovom, babice vnukom, može njihovim ženam — ta trenutek je eden najbolj odgovornih.

"Achtung! Achtung!" se je znova razlegalo po trgu. Ta hip je bil posebno primeren, da so zanesli zmedo med ljudi in prižgali v njih slaboten svet upanja. Krvniki so dali svojim zakonom smrti videz žvljenjskih zakonov. Isti glas je zlogoval besede:

"Ženske in otroci se sezujejo pred vstopom v kopeli. Nogavice se morajo položiti v čevlje. Otroške nogavice naj se polože v njihove sandale ali čevljičke. Bodite pazljivi!"

In brž nato:

"Ko se pojdete kopat, obdržite pri sebi dragulje, listine, denar, toaletni prtič in milo... Ponavljam..."

(Nadaljevanje)

Občni zbor ZSO na Koroškem

Iz vseh dolin, občin in krajev slovenskega in dvojezičnega ozemlja naše ožje domovine so se zadnjo soboto zbrali v Celovcu predstavniki posameznih v ZSO vključenih organizacij, da sodelujejo na občnem zboru naše najvišje narodne organizacije — Zveze slovenskih organizacij na Koroškem. Posebno navdušeno sta bila na zborovanju pozdravljena predstavnik Hrvatskega kulturnega društva na Gradiščanskem prof. Schreiner in ravnatelj Kornfeind saj je bila ravno s tem najbolje manifestirana tesna povezava med obema narodnostima skupinama, katerima je usoda enaka in je zato skupna tudi njuna borba za doseg enakopravnosti in pravic, ki so zajamčene s členom 7 državne pogodbe.

Na občnem zboru so najprej zastopniki posameznih organizacij podali kratak pregled o delu in stanju na posameznih področjih našega narodnega življenja, nato pa je v imenu HKD spregovoril njegov predsednik prof. Schreiner, ki je zlasti poudaril bratsko povezanost med gradiščanskimi Hrvati in koroškimi Slovenci. Izčrpno poročilo o dosedanjem delu ZSO, posebno o njenem prizadevanju za uresničitev člena 7 je podal predsednik upravnega odbora

dr. Franci Zwitter, ki je ob tej priložnosti tudi obširno tolmačil trenutno stanje naše borbe in nakazal smernice za bodoče delo.

Ko je spregovoril še predsednik nadzornega odbora dr. Franc Petek in je občni zbor s priznanjem dal razrešnico staremu odboru, je bilo soglasno izvoljeno novo vodstvo naše osrednje organizacije, v katero so bili izvoljeni zastopniki vseh predelov našega ozemlja, hkrati pa predstavniki vseh v ZSO vključenih organizacij in društev.

Ponovno izvoljeni predsednik upravnega odbora dr. Franci Zwitter je, ko se je v imenu novega vodstva ZSO zahvalil za izrečeno zaupanje, hkrati tudi zagotovil, da bosta tudi nova odbora z vsemi silami delala za doseg ciljev naše organizacije, ki so hkrati cilji koroških Slovencev: delali in borili se bomo, da bomo končno dosegli, kar nam gre po državnih pogodbah in ustavi naše države, da bomo živeli kot enakopravni člani naše domovine Avstrije! K sodelovanju je pozval vse navzoče in vse naše ljudstvo sploh, „ker le v skupnem delu in s skupno borbo si bomo izbojevali pravice in vsestransko enakopravnost“.

Manjšinsko vprašanje je treba rešiti v sodelovanju z manjšino

(Nadaljevanje s 1. strani)

sednima deželama, ki so se dokaj uspešno razvijali. Na avstrijski strani naj najdejo pot k sporazumevanju z narodno manjšino.

Kar zadeva vprašanje obmejnega prometa, sem prepričan, da bi bil takšen promet v obojestransko korist tembolj, ker že imamo pozitivne izkušnje v obmejnem prometu z Italijo.

V zvezi z vprašanjem pravic slovenske manjšine v Italiji menim, da spričo nedavnega zasedanja mešanega odbora, ki je obravnaval uveljavljanje določb in spomenice o soglasju v tržaškem vprašanju, ne bi smel s svojo izjavo vplivati na njegovo delo. **Toda ta vprašanja obstojajo in po našem mnenju bi morale biti manjšinske pravice zajamčene z zakoni in predpisi centralnih oblasti.** Tako bi morale biti spričo dejstva, da imamo na splošno rečeno izkušnje, da te pravice ne morejo biti odvisne zgolj od dobre volje krajevnih oblasti, ki so na obmejnih področjih običajno pod močnim pritiskom nacionalističnih, šovinističnih razpoloženj.

Predsednik Marinko je zavzel stališče tudi do izjav, ki jih je v zvezi z njegovim prvotnim intervjujem podal deželni glavar Wedenig celovški „Die Neue Zeit“ in dejal: V izjavah gospoda Wedeniga dobivajo nekatere moje ugotovitve glede na ves potek mojega razgovora s tujimi novinarji v Ljubljani povsem drugačen, rekli bi popačen smisel, in sicer zaradi tega, ker so izloženi samo posamezni deli mojih pojasnil, ki se

nanašajo na probleme in načine urejanja nekaterih za našo manjšino na Koroškem bistvenih, življenjskih vprašanj. Razen tega je lahko način, kako je gospod Wedenig, ki ga osebno poznam in zelo spoštujem, navedel stvar, ko je pozdravil mojo izjavo, napravil vtis, da imam nekakšno posebno gledišče, drugačno od uradnega jugoslovanskega gledišča. Takšen vtis pa bi bil napačen. V osebnih stikih smo imeli večkrat možnost obravnavati manjšinska vprašanja na isti način in iz istega vidika, kakor sem tu pojasnil. **Sam gospod Wedenig je ob takšnih razgovorih z menoj večkrat poudaril, da mora biti manjšina most, ne pa kamen spolitke med našimi narodi. S takšnim pojmovanjem narodne manjšine sem se zmeraj strinjal, ker le-ta nenehoma vpliva na sosedske odnose, in zato položaj manjšine ni in ne sme biti samo notranja zadeva države, v kateri manjšina živi. Razvoj stikov dobrih sosedov je namreč tesno povezan s polnim upoštevanjem osnovnih demokratičnih pravic, med katerimi je narodna enakopravnost ena prvih.**

Na koncu bi želel povedati samo še to, da puščam ob strani razloge, zakaj so na avstrijski strani tako prikazali mojo izjavo. Bistveno je, da so na njihovi strani izrazili pripravljenost za ureditev naših medsebojnih stikov. To potrjuje tudi članek uglednega intelektualca Helmuta Scharfa o slovenski manjšini, ki je bil objavljen v zadnji številki „Tagebuch“. Želeli bi samo, da bi besedam sledila tudi dejanja.

Pravica je le ena in mora veljati za vse!

(Nadaljevanje s 1. strani)

je v nedogled. Ne ravno v njeno korist, kajti ravno ta negativna in oportunistična politika v tem vprašanju razkrinkuje avstrijsko politiko do lastne manjšine v Južnem Tirolu v vsej njeni gnolobi in nenačelnosti.

Avstrija se kaj rada ponaša s svojo vlogo posrednika, pa tudi s svojo sposobnostjo za posrednika med Zahodom in Vzhodom. V osrčju Evrope za posrednika poklicana se baha tudi še s svojo tradicijo pravilne narodnostne politike v stari monarhiji. Ta zaverovanost v to svojo dozdevno sposobnost za vodenje pravilne narodnostne politike je, kakor vse kaže, tako močna, da smo celo v vladni izjavi slišali, kako vzorno Avstrija ravna z manjšinami.

Toda tako Združena Evropa kakor prava koeksistenca terjata resnične dokaze take sposobnosti — to je dokaze pravilno pojmovane demokracije. Oboje, Združeno Evropo in koeksistenco je treba dan za dnem uveljavljati v danih razmerah — v Avstriji in na Koroškem konkretno v odnosu do slovenske narodnostne skupine. Že ponovno smo tukaj ugotovili, da je vprašanje manjšinske ureditve v osnovi vprašanje demokracije in pomeni rešitev tega vprašanja nič več in nič manj kot priznanje in izvajanje demokracije tudi napram manjšini, pomeni demokratizacijo javnega mnenja z okrepitevijo in jačanjem demokratičnih sil. Demokracija namreč je samo tedaj demokracija, če velja za vsakogar — drugače je to le farsa demokracije. Pravo je namreč samo eno in to je nedeljivo!

Kakor je upravičena zahteva po enakopravnosti za Južne Tirole, tako je treba tudi nam koroškim Slovincem priznati enakopravnost! Pot do tega cilja pa je še dolga, treba bo še dolge, odločne borbe. Med dragocena spoznanja narodno-osvobodilne borbe pa sodi predvsem spoznanje, da nam naših pravic nihče ne bo prinesel na krožniku, marveč se bomo morali sami še in še zanje odločno boriti. Le na ta način moremo in smemo pričakovati tudi pod-

poro od strani sopodpisnic, med njimi predvsem FLR Jugoslavije. **Predvsem pa se moramo boriti za naše pravice sami, kajti napačno je upanje in pričakovanje pomoči le od zunaj!**

Odločno zahtevamo to, kar nam gre. Za to se borimo in sicer na ta način, da se čim bolj zavestno vključimo v celotno javno življenje v državi in aktivno sodelujemo pri njenem napredku.

V praksi danes, ko je sklenjeno, da bomo šli v najkrajši dobi na volišče, to pomeni, da si moramo biti na jasnem, kake se naj odločimo. In odločamo se kot Slovenci, kot napredni Slovenci, ki smo spoznali nevarnost ozke nacionalne izolacijske politike in zaradi tega krenili na novo po narodnostne politike. **Spoznali smo, da naše vprašanje, da narodnostno vprašanje ni ločeno, izolirano vprašanje, marveč tesno povezano z razvojem demokratizacije v državi sploh, to se pravi demokratizacije v duhovnem smislu — v odnosih do človeka, in demokratizacije v socialnem pogledu — to je v odpravi zapostavljanja človeka in naroda, kar pomeni gospodarsko enakopravnost in s tem enakopravnost sploh.**

Če iz tega širšega vidika gledamo razvoj v Avstriji — ne zgolj iz nam najbolj blizu stoječega nacionalnega pogleda — in ga postavimo še v primerjavo z razvojem demokratizacije v svetu — potem so brez dvoma socialisti relativno najbolj napredna sila v Avstriji. Sicer nikakor ne smemo zakriti in prezreti vseh močnih hib in napak prav socialistov na primer v našem nacionalnem vprašanju in v kmečkem vprašanju sploh. Toda če naj izbiramo med ÖVP in SPÖ, potem odločitev gotovo ne bo težka, kajti **naše narodno vprašanje je hkrati širše vprašanje demokratičnega razvoja v Avstriji, zato je borba za narodnostne pravice sestavni del borbe za demokratizacijo Avstrije, hkrati pa tudi borba za človečanske pravice, katerih ena glavnih je pravica do materinega jezika!**

Maršal Tito ob povratku v Beograd:

Vsa gonja nam ne more škodovati kajti ugled Jugoslavije v svetu le še narašča

Preteklo soboto se je maršal Tito s svojim spremstvom zopet vrnil v Beograd. Tri mesece je potoval po azijskih in afriških deželah, kjer živi, kakor je poudaril v svojem govoru v Beogradu pred 300.000 poslušalci, skoraj 600. milijonov ljudi, ki jih navdaja enotna misel, da bi živeli v miru in gradili svoje boljše življenje.

Iz Titovih govorov, ki jih je imel v Skoplju in Beogradu, je jasno razvidno, da je bila Titova pot miru uspešna, da so se navezali še tesnejši stiki med narodi, ki si žele resnično svobodo in neodvisnost ter se borijo za mir v svetu. Dobesedno je maršal Tito dejal: **„Tokrat je bil seveda naš enoten cilj, da čim več prispevamo h krepitvi tistih sil v svetu, ki so v skrbeh za mir, ki hočejo mir in ki hočejo miren razvoj. Videli pa smo, da te ogromne sile težijo k enotnemu cilju, da bi preprečili novo katastrofo človeštva.“**

Tito je v svojem govoru tudi ostro obsodil zlonamerno kampanjo vzhodnih držav

proti Jugoslaviji in končno prišel do zaključka: **„Če zdaj pogledamo, koliko je vredna ta propaganda proti nam, kaj so z njo dosegli, tedaj lahko rečemo, da je to enako ničli. Nasprotno: ugled naše dežele je narasel, kajti čim bolj jo napadajo, tem svetlejša je njena podoba v očeh vseh miroljubnih narodov sveta.“**

Tito je zaključil, da bo Jugoslavija nadaljevala svojo politiko in vztrajala na svojem mestu, ker tako hoče vse jugoslovansko ljudstvo, nudila bo pomoč prijateljskim narodom ter se borila za napredek zaostalih narodov.

Titovi govori so našli širok odmev v svetovnem tisku, razen v vzhodnem. Največje novinarske agencije in po njih najuglednejši listi so objavili obširne izvlečke iz njegovih izjav in posebno poudarili odločen odgovor Tita na protijugoslovansko gonjo držav sovjetskega bloka, stališče Jugoslavije do blokov in odločno voljo Jugoslavije, da nadaljuje svojo neodvisno politiko

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program: — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00. II. program: — 6.00, 7.00, 8.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: — 5.55 Oddaja za kmete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Gospodarska poročila in delovni trg — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjinski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert.

Sobota, 14. marec:

I. program: 8.00 Lepo obnašanje in popevke — 8.45 Širni pisani svet — 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca (slov.) — 13.00 Opoldanski koncert — 14.00 Pozdrav nate — 16.20 Mladinska oddaja — 16.45 Iz parlamenta — 17.20 Se vedno poje Avgustin — 10.15 Glejte že sonce zahaja (slov.) — 19.00 Biseri iz Avstrije — 20.15 Igramo z Rudolfom Kattningom — 21.00 Quiz za 100.000 šilingov.

II. program: 8.20 Zabavna glasba — 9.30 Dunajski plesi — 11.00 Vigredi, ko ozeleni — 13.35 Znameniti umetniki — 14.45 Tehnični pregled — 15.00 Mladinski koncert — 16.00 Glasba za zabavo — 17.10 Lepa pesem — 18.10 Otroci, kaj takega je — 19.35 Operni koncert — 20.15 Kako imamo uspeh v poklicu — 21.00 Operetni koncert.

Nedelja, 15. marec:

I. program: 6.10 Vesele melodije — 7.30 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo (slov.) — 8.05 Od-

RADIO PROGRAM

daja za kmeto — 9.00 Melodije zjutraj — 11.00 Muzikalna nedeljska promenade — 11.30 Vesela pelja, veselo igranje — 13.00 Operni koncert — 13.45 Štajerska v umetnosti — 14.30 Voščila — 16.00 Otroški oder: „Carobna pičaja“ — 17.05 Zabavne melodije — 18.00 Evropska oddaja — 18.30 Zabavni koncert — 19.00 Športna poročila — 20.10 „Pot v temo“, slušna igra.

II. program: 7.05 Godba na pihala — 9.00 Operni koncert z nepozabnimi glasovi — 11.00 Orkestralni koncert — 13.15 Glasba po kosilu — 15.00 Operetni koncert — 16.00 Zabavne melodije — 16.30 Popevke — 18.00 Klavirske melodije — 18.30 Nazaj v šolsko klopi — 19.10 Orkestralni spored — 19.45 Oddaja zveznega kanclerja — 20.00 To zveni tako čudovito, to zveni tako lepo.

Ponedeljek, 16. marec:

I. program: 8.00 Operni koncert — 8.45 Zapiski iz domovine — 14.00 Poročila, objave. Kdo ve! (slov.) — 14.45 Prav za vas — 16.00 Kompozicije Maxa Asta — 16.30 Klavirske kompozicije — 17.10 Romantične fantazije — 17.55 Solistična ura: Dejan Bravničar, violina (slov.) — 20.15 Fatty Georges s svojimi solisti — 20.45 Brati in razumeti — 21.00 Pestra oddaja — 22.10 Vsaka stvar ima dve strani.

II. program: 7.20 Jutranja glasba — 8.20 Zabavna glasba — 9.35 Dela velikih mojstrov — 15.30 V tričetrtinskem taktu — 16.15 Pionirji pomagajo. reportaža — 16.30 Pisana paleta — 17.15 Znanje za vse — 17.55 Glasba za delopust — 19.30 Orkestralni koncert — 21.00 Barabbas — po romanu Pär Lagerkvista.

Torek, 17. marec:

I. program: 8.00 Ljudstvo muzicira — 8.45 Domači zdravnik — 14.00 Poročila, objave. Zdravniški vedež (slov.) — 14.45 Mojstri pesmi — 15.15 Glasbeni spored

s komentarjem — 15.45 Zakriti dan — 16.00 Čajanka z glasbo v Parizu — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Popoldanski koncert — 17.55 En mesec deželne politike — 20.15 „Salomankini prijatelji“, komična igra.

II. program: 8.20 Lahka glasba — 9.35 Dela velikih mojstrov — 13.30 Pomembni orkestri — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Zabavna glasba avstrijskih komponistov — 17.15 Brati smo za vas — 17.55 Samo zale — 19.30 Dobra ura — 20.00 Leto štiri tisoč — 21.00 Štirje proti štirim.

Sreda, 18. marec:

I. program: 8.00 Mi pojemo in pripovedujemo o deželi ob Dravi — 8.45 Iz ženskega sveta — 14.00 Poročila, objave. Kar želite, zaigramo (slov.) — 14.45 Glasba za mladino — 15.30 Rastlina in okolje — 15.45 Madelni milijonar — 16.00 Pol ure z Heinzem Sandauerjem — 17.10 Glasba, ki se nam dopade — 17.55 poskočno zaigrano — 18.10 Govori se o tem — 19.00 Od plošče do plošče — 20.15 Življenje polna glasbe: Robert Farnon — 20.55 Nagamet: Wiener Sportklub — Real Madrid.

II. program: 8.20 Zabavne melodije — 9.35 Dela velikih mojstrov — 14.40 Prah in zvezde — 15.30 Car valčka — 16.30 Znati bi moral igrali klavir — 17.15 Iz raziskovalnega dela visokih šol — 17.55 Zabavni koncert — 19.30 „Moj Faust“, dramatična pesnitev — 21.00 Zaupne melodije — 21.30 Dunajske miniature.

Četrtek, 19. marec:

I. program: 8.00 Zveneče platno — 8.45 Avstriji v inozemstvu — 14.00 Poročila, objave. Voščila (slov.) — 14.50 Prav za vas — 15.45 Botanično potovanje skozi pomlad — 16.00 Sadobna zabavna glasba — 17.10 Pozdrav nate — 18.00 Ko leta minevajo — 18.15 Oddaja kmetijske zbornice — 18.30 Za mladino — 20.15 Če je

na Jožeta dan jasno in čisto... — 21.00 Zveneča platna dežela — 22.10 Spomladansko prebujenje.

II. program: 8.10 Glasba na tekočem traku — 14.15 Znameniti orkestri — 14.40 Dandyjeva vožnja — 14.50 Dežela — 15.30 Dela avstrijskih komponistov — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Zaljubljene gosli — 17.55 Zabavni koncert — 20.15 Teden smučarskih paleto na Kulma — 20.30 Rydlov časovni test — 21.00 Operni koncert.

Petek, 20. marec:

I. program: 8.00 Orkestralni koncert — 8.45 Plemenite norače in glasba iz Koroške — 14.00 Poročila, objave. Dežela gora, dežela pesmi: Salzburška (slov.) — Ljudje brez sedanosti — 16.00 Glasba Nika Dostalca — 17.10 Solistična ura — 17.55 O pelju na Koroškem — 19.00 Zgribi srečo — 20.15 „Pobeg vozača“, slušna igra — 22.10 Naša radijska domača bar.

II. program: 7.20 Jutranja glasba — 8.20 Zabavna glasba — 9.35 Dela velikih mojstrov — 14.15 Avstrijski komponisti — 15.30 Za ljubitelje popevk — 16.00 Operni koncert: Velikan in pastirček — 16.30 Zabavni spored — 17.15 Znanje za vse — 17.55 Vesel delopust — 19.30 Tretji mednarodni leden smučarskih paleto na Kulma — 19.45 Za ljubitelje gora — 20.00 Pozdrav z Dunaja — 21.15 Lepi glasovi, lepi napravi.

Televizijski program:

Vsakodnevna oddaja: 20.00 Čas v sliki. **Sobota, 14. 3.:** 19.30 Cuda živalskega sveta — 20.15 Offenbach: „Perichole“, opereta — prenos iz Nemčije. **Nedelja, 15. 3.:** 17.00 Na velikem potovanju — za mladino — 17.30 Svet mladine — 18.00 Za družino — 20.15 „Večna igra“ — zakonska drama. **Ponedeljek, 16. 3.:** 19.30 Televizijska revija iz ZDA — 20.15 Aktualni sport — 20.30 Stara glasba novo gledana — 21.00 To bi morali storiti — 21.30 Mož sposoben za zakon — kratki film.